

תּוֹשֶׁבֵי
KISLEV
TEVET
רוֹשׁ חֹדֶשׁ

VĚSTNÍK ŽIDOVSKÝCH NÁBOŽENSKÝCH OBCÍ
V ČESKÝCH ZEMÍCH A NA SLOVENSKU

**Konference evropských
ortodoxních rabínů**

Konference evropských rabínů (CER) se uskutečnila v Praze ve dnech 11.–13. listopadu 2008.
(K článku rabi Sidona na straně 3. Foto Karel Cudlín.)

PROTESTY FŽO A ŽOP

Dvě alarmující události přiměly vrcholné české židovské instituce v listopadu k veřejnému protestu. První se odehrála v pražské Široké ulici, kde tři muži, podle policie neonacisté, napadli z rasistických pohnutek jednoho z členů pražské židovské komunity. Hrozí jim údajně až pět let vězení. Složitější to bude, jak se zdá, s odpovědností za pokus o pogrom na převážně romské obyvatele na litvínovském panelovém sídlišti Janov, k němuž došlo v den výročí sametové revoluce. Několik set různě ozbrojených pravicových extremistů, kteří se sjeli do Litvínova, se střetlo v krvavé bitce s policií. Byl to největší střet s extremisty u nás od roku 2000; novinkou je, že nyní nešlo o „antiglobalistické“, ale o xenofobní a rasistické motivy, které navíc našly sympatizanty mezi některými obyvateli města. Komentátoři se povětšinou shodují v tom, že policie situaci zvládla; podstatu problému však jen policejními zásahy vyřešit nelze. (K tématu se v Rch ještě vrátíme.) red

DOKUMENT: NAPADENÍ V ŠIROKÉ

Židovská obec v Praze a Federace židovských obcí v ČR ostře odsuzují verbální a následný fyzický útok proti členovi pražské židovské komunity, k němuž došlo 10. listopadu 2008 v Praze 1, Široké ulici. Při napadení, které mělo jednoznačný rasistický podtext, naštěstí nedošlo k vážnějšímu zranění. K útoku došlo v den 70. výročí říšského pogromu – křišťálové noci. Je dokladem stupňujících se snah extremistů a neonacistů zastrašovat českou židovskou pospolitost, zpochybňovat zásady demokratického státu. ŽO v Praze i FŽO v ČR budou dále sledovat tento případ, který je plně v kompetenci orgánů činných v trestním řízení.

V souvislosti s napadením oceňujeme rychlou a profesionální práci policie a zároveň připomínáme důležitost prevence a systémových kroků proti zvýšené aktivitě neonacistů, kteří se snaží i prostřednictvím legálních uskupení proniknout do společenského a politického života.

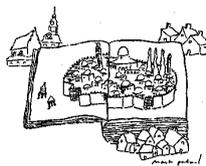
Při posouzení celkové situace v České republice s potěšením konstatujeme, že v době incidentu se v Praze konala konference evropských rabinů, která proběhla bez jakýchkoli problémů. Účastníci konference vyjadřovali pocit naprostého bezpečí a oceňovali pozitivní přijetí českou veřejností.

František Bányai (předseda ŽOP),
Tomáš Kraus (tajemník FŽO v ČR)

DOKUMENT: NÁSILNOSTI V LITVÍNOVĚ

ŽO v Praze a FŽO v České republice rozhodně odsuzují pokus neonacistů o pogrom proti romské komunitě v Litvínově. Agresivita členů Dělnické strany a jejich příznivců za užití zbraní proti Policii ČR výmluvně svědčí o charakteru tohoto extrémně pravicového uskupení. Dnes je jeho cílem romská či židovská komunita, zítra to mohou být jiné skupiny občanů, kteří nebudou chtít přijmout nedemokratické praktiky. Historická zkušenost

AKTUALITY

nost s totalitními hnutími učí, že po falešných heslech o novém pořádku zpravidla následuje selektivní násilí, a poté likvidace nepohodlných skupin obyvatelstva, přičemž teror se neomezuje na jedinou zemi. Věříme, že český stát najde dostatečnou vůli a prostředky, aby všemi prostředky bránil slusnost, bezpečnost a demokratický právní řád.

František Bányai (předseda ŽOP),
Jiří Daniček (předseda FŽO v ČR)

VOLBY V ŽIDOVSKÉ OBCI V PRAZE

Dne 9. listopadu 2008 se uskutečnily v Židovské obci v Praze volby do jejích orgánů a do orgánů Federace židovských obcí ČR. Na následné první schůzi nové reprezentace ŽOP byl předsedou znovu zvolen František Bányai. Prvním místopředsedou se stal Tomáš Pasternak, druhou místopředsedkyní Eva Lorencová, členy vedení pak Jan Munk, Jiří Pacovský a Barbora Rappaport. Ve Federaci ŽO v ČR bude pražskou obec reprezentovat 18 zástupců. js

SMÍCHOVSKÁ SYNAGOGA

Smíchovská synagoga byla zařazena do výsoce prestižního mezinárodního výběru *The Phaidon Atlas of 21st Century World Architecture* (Phaidon atlas světové architektury 21. století). Atlas právě vydalo renomované londýnské nakladatelství Phaidon Press, zaměřené na architekturu. Po náročném výběru z původního seznamu více než 10 000 budov, které představují to nejlepší ze současné světové architektonické produkce, byla smíchovská synagoga zařazena mezi 1037 staveb v atlase představených. Z České republiky je v atlase publikováno jedenáct projektů, z toho devět od místních architektů. Smíchovská synagoga byla vybrána pro zajímavě provedenou rekonstrukci, které se jí dostalo v roce 2004 díky péči Židovského muzea v Praze. Muzeum v ní zřídilo archiv a depozitář pro své sbírkové předměty. nh

CENA PRO HAGIBOR

Domov sociální péče Hagibor získal v rámci soutěže Stavba roku prestižní ocenění – *Cenu předsedy Senátu Parlamentu ČR*. Cílem soutěže, které se zúčastnilo 61 staveb, je upozornit na zajímavé stavební projekty realizované na území České republiky, přičemž při posuzo-

vání projektu je velký důraz kladen na kvalitu provedení a komfort při užívání stavby. Organizátorem soutěže je organizace ABF – Nadace pro rozvoj architektury a stavitelství. Historie soutěže sahá až do roku 1992. Soutěže se letos zúčastnily stavby dokončené v období mezi 1. červnem 2007 a 31. květnem 2008 bez rozlišení kategorií. js

ZLATÁ HVĚZDA

Projekt Židovského muzea v Praze *Zmizelí soušedé* získal v listopadu ocenění Evropské komise v Bruselu, Zlatou hvězdu aktivního evropského občanství. Cenu převzaly koordinátorka projektu Marta Vančurová a Miroslava Ludvíková ze ŽM v Praze. Zlaté hvězdy, které jsou udělovány v rámci programu Evropa pro občany, získalo letos 12 ze 120 projektů, které přišly z 22 zemí EU; z ČR byl oceněn ještě dokument *Dcery 50. let*, zповědi pětáctičeti dcer politických vězňů z éry komunismu, dílo studentů FAMU.

Projekt, který vznikl v r. 1999 ve Vzdělávacím a kulturním centru ŽM v Praze a je organizačně, finančně a metodicky muzeem rozvíjen (od r. 2004 ho podporuje také občanské sdružení Zapomenutí), vybízí mladé lidi k vlastní aktivitě – k pátrání po židovských sousedech, kteří z jejich okolí zmizeli převážně v důsledku rasového pronásledování. Fakt, že se tato výzva dočkala nečekaně velké odezvy, dokládá mj. ojedinelá výstava, jež vznikla z osmnácti pilotních žákovských a studentských prací. Výstava, která mladé návštěvníky seznamuje zejména s příběhy stejně starých dětí a inspiruje je ke spolupráci a dalšímu pátrání, dnes jako součást vzdělávacího projektu putuje s doprovodnými metodickými materiály, sborníky a brožurkami po České republice i zahraničí. ml, red

II. SETKÁNÍ NÁRODNOSTNÍCH MENŠIN V MOSTĚ

Dne 7. 12. od 15 do 22 hodin se v mosteckém hotelu Cascade uskuteční již II. setkání národnostních menšin. Akci připravila Židovská obec Teplice a v průběhu večera vystoupí mj. dětské divadlo Feigele, bude předvedena ukázka izraelských lidových tanců a zahráje skupina Klezmerim. ol

OBSAH

Efraim K. Sidon:

Několik postřehů z konference 3

Sidry 4–5

Amerika a Židé

rozhovor s historikem A. Kaspim 6–7

S Mojším do kasina

Reportáž z egyptské Taby 8–9

ŽO v Praze 1989–2008 10–11

Neznámý Fritz Lederer 11

Tomáš Ungár (Čan): *Básně* 12–13

Nevíte o nich něco 14

Ota Pavel v Divadle Rokoko 15

Expozice v Kdyni 16

Tereziánské studie a dokumenty XII 17

Ozvěna z Užhorodu ...a jiné události 18

Izrael: *Obavy z Obamy* 19

Kulturní pořady 21

Výzvy, zprávy 22–24

Konference evropských rabínů (CER) je zastřešující instituce, sdružující od roku 1956 evropské ortodoxní rabíny. Plénium se schází každý druhý rok a jednou ročně se schází Stálá rada. CER má svého prezidenta, v současnosti bývalého vrchního rabína Francie r. Josepha Sitruka, a svého ředitele, jímž je r. Abba Dunner z Anglie. Protože zastupuje zájmy ortodoxně orientovaných rabínů a obcí a je tak vnímána představiteli Evropské unie, má CER sídlo v Bruselu. Konference jsou svolávány podle rozhodnutí Stálé rady střídavě do různých evropských měst. Letos se mělo sejít plénium ve Vídni, ale po rakouských volbách, protože tam uspěla strana pana Haidera, padla šestka na Prahu. Na přípravě pražské konference v Parkhotelu se tak podílela Federace židovských obcí v ČR, jmenovitě její tajemník Tomáš Kraus a paní Alena Ortenová ze sekretariátu.

Před slavnostním zahájením uctili rabíni u Veletržního paláce, odkud byly vypravovány transporty do Terezína, oběti šoa modlitbou. K tématu likvidace Židů ve střední Evropě se pak v průběhu tří dnů konference vracela řada řečníků. Pominu-li jiné projevy tohoto dne včetně svého, jako obvykle na mne udělal dojem projev bývalého Vrchního rabína Izraele Meira Jisraela Laua, hlavní hvězdy prvního dne zasedání.

Jeho otec byl před válkou rabínem v Prešově a potom v polském Piotrkově. Když transport piotrkovských Židů nacpali do vagonu, byli tam již staří otcovi známí z prešovské obce. Slovenští Židé až na výjimky netušili, že je vezou na téměř jistou smrt, pro polské Židy to však žádným tajemstvím nebylo. Piotrkovský rabín dokázal ale najít slova, jak blízké smrti těch i oněch dát smysl. Ve svém posledním kázání je nabádal, aby k tomuto poslednímu aktu přistupovali s vědomím, že plní jedinou micva, kterou ještě mohou splnit: kiduš Hašem, posvěcení Božího jména.

Paralelně s rabínskou konferencí zasedal v Židovské radnici také trojčlenný rabínský soud pro Prahu, takže se hned nazítlí dopoledne při prohlídce staré a nové

mikve v areálu Pinkasovy synagogy naskytla vhodná příležitost představit Vrchnímu sefardskému rabínovi Izraele rabi Šlomu Amarovi jeho členy, rabína Landsberga, rabína Damarího a rabína Kalchheima. Na rozdíl od svých předchůdců je totiž Rišon leCion dosud neznal. Prohlídkou mikve, Starého židovského hřbitova, kde se pomodlil u hrobu pražského Maharala,

ho soudu uznávat reformní konverze. Ortodoxní Vrchní rabinát v Izraeli tak – ať již z jakýchkoliv důvodů – prakticky posiluje pozici reformního hnutí v diaspoře i doma.

Když jsem se druhého dne po obědě vrátil do Parkhotelu, nabídl mi rabín Lebel jménem rabínského soudu CER pomoc. Spočívala by v tom, že se zřekneme našeho rabínského soudu a CER nám výměnou

za něj pošle své vlastní soudce. Že náš rabínský soud funguje nepřetržitě víc než 15 let jej zajímalo stejně málo jako Vrchní rabinát v Izraeli. Je to tak jako v talmudské při o talis. Před soud předstoupí dva muži, tahající se o něj a každý tvrdí: celý je můj!

Tahle politická tahanice se týká stovek jednotlivců v diaspoře, kteří v dobré víře a s čistými pohnutkami absolvovali nebo absolvují korektní přestup před místním bejt dinem. Po často několikaleté přípravě se tak stali nebo stanou halachickými Židy na základě korektního rozhodnutí příslušného rabínského soudu a najednou by se při vystěhování do Izraele měli dozvědět, že jejich přestup nebyl košer? Kvůli tomu, že Vrchní rabinát v Izraeli nebo Vrchní rabinát CER přestaly uznávat košerost toho kterého bejt dinu, které dříve uznávaly?

Byl jsem tak nucen si vzpomenout na svá vlastní slova, když jsem včera říkal, že konference CER v Praze je pro mne a naši obec splněním snu.

Několik rabínů mi to pak přátelsky připomnělo a já jsem odpovídal, že je to věru tak, jenomže nikdo nemůže předem vědět, co takový sen, když se uskuteční, obsahuje navíc. A zkušenost učí, že je to většinou nějaká nepříjemnost, s níž snilek nepočítal. Netrvalo ani 24 hodin a sen se mi splnil i s dodatkem.

Jak se věci budou vyvíjet dál, je zatím ve hvězdách. Upřímně řečeno vkládám jisté naděje do samotného rabiho Amara, který na mne během své návštěvy činil dojem velmi čestného a přímého člověka. Ve svém projevu druhého dne sice nehovořil o problematice přestupů, ale kritizoval náplň konference. V době, kdy ortodoxní judaismus vede zápas o duši každého

(pokračování na str. 9)

Efraim K. Sidon

NĚKOLIK POSTŘEHŮ Z KONFERENCE

expoze v Maiselově synagoze a hrobu rabína Jechezkela Landaua na židovském hřbitově pod televizní věží na Žižkově unikl bouřlivé diskusi kolem problematiky konverzí v Parkhotelu. Podstatou konfliktu

Rabi Rose z Izraele a rabi Sidon o přestávce konference. Foto Karel Cudlín.

je kompetenční spor s izraelským Vrchním rabinátem, jenž zastává pro CER nepřijatelné stanovisko a snaží se evropským obcím vnutit pro konverze rabínské soudy složené z jím vysílaných soudců.

To by se nás nemuselo až tolik dotýkat, protože náš rabínský soud je od roku 1992, kdy začal působit, složen s vědomím Vrchního rabinátu v Izraeli z izraelských rabínů a jeho rozhodnutí o přestupech byla až donedávna respektována. Během patnácti let se nestalo, že by měl někdo od nás při vystěhování do Izraele problémy s uznáním konverze. Časy se ale mění a ortodoxní Vrchní rabinát v Izraeli, jak jsme se oklikou dozvěděli, má problém také s naším ortodoxním bejt dinem, a to v době, kdy Stát Izrael začal na základě rozsudku Nejvyšší-

CHANUKA**VAJEŠEV (1M 37,1–40,23)**

Jaký smysl má sekulární Stát Izrael pro nábožensky založené Židy především nyní, v době, kdy v podstatě světská vláda nijak nezduřazuje přirozenou posvátnost Chrámové hory a jeskyně Machpela?

Odpověď na tuto otázku dává svátek Chanuka. I když je Chanuka „pouze“ svátek, který nařídily rabínské autority, stal se – hlavně ve Spojených státech – jednou z nejoblíbenějších a nejviditelnějších židovských oslav. Ale s nadšením se slaví i v Evropě a samozřejmě v Izraeli, neboť školáci tu mají týden volna a koná se spousta slavností a příležitostných představení. Ale důvodem k radosti je jednoduše i to, že si připomínáme vítězství Makabejských nad Syřany. Těžko se však přitom ubránit vzpomínce na to, jak náš mladý stát bojoval o přežití, a i současná situace, kdy jsme stále obklopeni nepřáteli, kteří by nás, kdyby mohli, s chutí zničili, dodává tomuto svátku stále naléhavost a význam.

Nicméně proti jakýmkoli oslavám svátku Chanuka bychom mohli z náboženského pohledu leccos namítnout. Koneckonců první hasmonejští králové (příbuzní statečného Judy Makabejského, který povstání vedl) pocházeli z kněžského kmene Levi; Bible ovšem tvrdí, že králové by se měli vybírat z kmene Juda: „Nevzdál se žezlo od Judy a berla vlády od jeho nohou, až přijde“ (1M 49,10). Ramban přímo zakazuje, aby se králové povolávali z jiného kmene než z Judova, a i Maimonides (*Zákony králů*) trvá na tom, že mesiášská, věčná dynastie přijde od Judy.

Historická skutečnost je taková, že Hasmonejci, chrámoví kněží, si neoprávněně – v rozporu s Jákobovým zehnaním kmenům a kodifikovaným židovským zákonem – nárokovali království Izraele. Tím přelstili Tóru a ještě k tomu ukončili oddělení Chrámu a státu, zrušili zábranu, díky níž mohli existovat vládcí a kněží jako představitelé dvou odlišných myšlenkových světů. Toto oddělení bylo považováno za zásadní, a to ze dvou důvodů.

At čněl králův trůn sebevýše, neodvážil se sahat výš, než jsou Boží zákony: tytéž rituální praktiky, které se týkaly nejprostšího Žida, musel dodržovat i král David. Mělo klíčový význam, že král měl vůči těmto příkazům stejné postavení jako kterýkoli jiný Žid a že tato rovnost vstúpila vládcům základní pokoru, neboť věděli, že veškeré stvoření podléhá Králi králů.

SIDRA PRO TENTO MĚSÍC

Chanuka, kresba Mark Podwal.

Ale kněžský status, jenž je díky vztahu s božstvím vyšší než postavení obyčejných Židů, zaručuje zvláštní privilegia (např. vstup do chrámových prostor, kam obyčejní Židé vstoupit nesměli) a ze všeobecné rovnosti tak vyvazuje. Je-li král současně knězem, vzniká nebezpečí, že takový vládce vytvoří totalitární monarchii. Zadruhé – zatímco král v každodenním životě a hlavně při jednáních s mezinárodní komunitou zřejmě občas musí ustoupit od přísného dodržování příkazů, židovský rituál musí stát nad momentálními okolnostmi a vyjadřovat závaznost a věčné pokračování. Navíc rituální autorita velekněze a etická autorita proroků zásadním způsobem kontrolovala a vyvažovala moc člověka, který seděl na trůnu. Král, který je současně veleknězem, to je cesta ke zkáze. Nemělo by nás proto překvapit, že vláda Hasmonejců byla odsouzena k zániku. Ačkoli za jejich panování se i ledasčeho dosáhlo (územní výboje, budování honosných staveb), nebylo možné zakrýt spory, vražedné konflikty mezi Hyrkanem II. a jeho

bratrem a zabránit smutnému faktu, že potomci původních Hasmonejců se nakonec ocitli na pokraji odpadlictví od víry a asimilace s helénistickým světem, proti kterému tak urputně bojovali jejich dědové. Hasmonejská vláda tak byla pravým protikladem náboženské věrnosti a oddanosti.

Když toto všechno uvážíme, proč bychom měli vůbec pořádat osmidenní slavnosti, které začínají připomínkou hasmonejského vítězství? Co si počít se všemi vadami na jejich odkazu? Maimonides to vyjadřuje přesně, když vysvětluje tento rabínský svátek, při němž se recituje celý Hallel, jako vyjádření díky Hospodinu za to, že „Hasmonejci na více než sto let obnovili židovskou vládu nad Zemí izraelskou“ (*Mišne tora*, počátek *Zákonů Chanuky*). Oslavujeme skutečnost, že Židé dokázali bojovat o vládu s helénizovanými Syřany a obnovit izraelské království. Ano, je sice pravda, že absolutní moc korumpuje absolutně, ale co dělá s lidmi absolutní bezmoc? Bezmoc vede ke zkáze ještě rychleji než zkorumpovaná vláda. Je zřejmé, že vyhnání Syřanů z Jeruzaléma bylo tak nesmírně důležité, že i když pak skončilo oddělení světské a náboženské autority, vyhlásili jsme na jeho připomínku Chanuku, Svátek světla. Skvrny na vládě hasmonejské dynastie – a bylo jich mnoho – nemohly očernit úspěchy Makabejských, jež byly životně důležité pro budoucnost židovského národa.

MIKEC (1M 41,1–44,17)

Je ovšem zajímavé, že poté, co byli helénizovaní Syřané z Jeruzaléma vyhnáni, se Židé nijak nesnažili vymazat stopy řecké přítomnosti ve Svaté zemi. Nejenže do Talmudu a midrašů pronikly tisíce řeckých slov (a prostřednictvím výrazů i řeckých pojmů), ale řecká filosofie, věda a estetika našly nezanedbatelné místo v rámci korpusu židovské literatury, především díky dílům velkých komentátorů a kodifikátorů, k nimž patřil hlavně Maimonides. A pouhý náhled do midraše *Šachar* nám napovídá, že představa, že by Judea zavrhl Hellas, je zcela mylná.

Když autor midraše zkoumá etymologii slova Cijon, rozděluje ho na dvě části. První písmeno, c, značí *cadyk* – a představuje svatého, spravedlivého Žida, zatímco tři poslední písmena, *jud, vav, nun* dávají dohromady slovo *javan*, tedy hebrejský výraz pro Řecko. Je nám tak řečeno, že v samém srdci všeho, co je v judaismu uctíváno – v Cijonu –, musí být i kousek

krásy Řecka. Otázka je, do jaké míry a jakým způsobem lze tuto myšlenku včlenit do židovského vědomí.

Talmud cituje verš „Jefetovi poskytně Bůh prostor, a Jefet se usadí v Šémových stanech“ (1M, 9,27) jako důkaz, že Tóra se nesměla překládat do žádného jiného jazyka než do řečtiny (B. T. Megila 9b). Tento verš je Noachovo požehnání Jefetovi a Šémovi za jejich cudné chování poté, co ho zstudil jejich bratr Chám, a talmudské čtení tak činí z Jefeta a Šéma symbolické pojmy: Jefet je předchůdce Řecka a Šém prapředek Izraele. Rozšiřování Jefetova prostoru spočívá v jeho slovech, v krásné řečtině, která nalezne útočiště v Šémových stanech, až bude Tóra přeložena do Jefetova jazyka. Midraš dodává: „Ať je krása Jefetova připojena ke stanům Šémovým“, což znamená schopnost čerpat pozitivní prvky řecké kultury a náležitě je propojit s naší věčnou Tórou.

Je fascinující, že svátek Chanuka vzdychky spadá na týdenní čtení z Tóry *Mikec*, v němž je zaznamenán konflikt mezi Josefem a jeho bratry. Lze tak učinit základní paralelu mezi tímto sporem a tradičním konfliktem židovství s helénismem. Josefovy sny lze vykládat i takto: snopy bratrů, které se uklánějí jeho snopům, představují nejen zemědělství, ale také modernismus, odloučení od pastýřské tradice. A ve snu o slunci, měsíci a hvězdách stojí Josef uprostřed nebeských těles, jako by tím vyjadřoval řecké poslání: „Mírou všech věcí je člověk.“ Člověk, nikoli Bůh. Bible navíc oslavuje Josefovův vzhled: „Josef měl pěknou postavu a hezký vzhled“ (1M, 39,6), *jafe* (hebr. krásný) jako Jafet, Řecko! A jak říká Heinrich Heine: „Pro Řeky je krása pravda, pro Hebrejce je pravda krása.“ Každý si Josefa zamiluje, neboť je pěkný, chytrý, šikovný a zná jazyky, včetně jazyka snů. Josef je kosmopolitní velkovezír Egypta, univerzalista, lingvista, je spíše Javan nežli Šém, blíže řeckému helénismu než Abrahamovu hebraismu.

Napětí mezi Josefem a jeho bratry je podobné napětí mezi helénismem a hebraismem během období Chanuky. Ale Josef se vyvíjí a časem stojí před faraonem, který ho požádal o výklad snu, a ve středu všeho vidí Boha: „To nezáleží na mně, to Bůh odpoví k faraonovu pokoji“ (1M 41,15). Juda Josefovi připomene význam jeho rodu a domova předků a založí první studovnu (ješivu) v egyptském Gošenu. Josef a Juda se spojí, přičemž Juda, který symbolizuje Tóru a pokání, získá od Jákoeba požehnání k vládě (1M 49,10) a Josef k materiální prosperitě (1M 49,22). Ti dva se spojí, když a Javan, pro slávu Cijonu a Izraele.

(Z komentářů rabiho Šlomo Riskina vybrala a přeložila am.)

BOHOSLUŽBY v pražských synagogách – prosinec 2008

Staronová synagoga

28. 11. pátek	Roš chodeš kislev začátek šabatu	15.46 hodin
29. 11. sobota	TOLDOT 1M 25,19–28,19 hf: Mal 1,1–2,7 mincha konec šabatu	15.30 hodin 16.58 hodin
5. 12. pátek	začátek šabatu	15.43 hodin
6. 12. sobota	VAJECE 1M 28,10–32,3 hf: Oz 12,13–14,10 mincha konec šabatu	15.30 hodin 16.56 hodin
12. 12. pátek	začátek šabatu	15.42 hodin
13. 12. sobota	VAJIŠLACH 1M 32,4–36,46 hf: Abd 1,1–21 mincha konec šabatu	15.30 hodin 16.55 hodin 15.43 hodin
19. 12. pátek	začátek šabatu	15.30 hodin
20. 12. sobota	VAJEŠEV 1M 37,1–40,23 hf: Am 2,6–3,8 mincha konec šabatu	16.55 hodin 15.43 hodin 15.30 hodin 16.58 hodin
21. 12. neděle	předvečer Chanuka ▲	
22. 12. pondělí	1. den Chanuka ▲▲	
23. 12. úterý	2. den Chanuka ▲▲▲	
24. 12. středa	3. den Chanuka ▲▲▲▲	
25. 12. čtvrtek	4. den Chanuka ▲▲▲▲▲	
26. 12. pátek	5. den Chanuka ▲▲▲▲▲▲	
	začátek šabatu	15.47 hodin
27. 12. sobota	MIKEC 1M 41,1–44,17 hf: Zech 2,14–4,7 ŠABAT ROŠ CHODEŠ TEVET ŠABAT CHANUKA 6. den Chanuka ▲▲▲▲▲▲▲	17.03 hodin
28. 12. neděle	2. den Roš chodeš tevet 7. den Chanuka ▲▲▲▲▲▲▲▲	
29. 12. pondělí	8. den Chanuka	

V sobotu a o svátcích šachrit (ranní modlitba) od 9 hodin.
Každé pondělí, čtvrtek a na Roš chodeš šachrit od 6.30 hodin.
Každý všední den maariv (večerní modlitba) od 19.30 hodin.

Vysoká synagoga

Ve všední dny šachrit (ranní modlitba) v 8.30,
mincha (odpolední modlitba) ve 14.00 hodin.

Jeruzalémská synagoga

Každou sobotu ranní bohoslužba od 9.00 hodin,
páteční večerní bohoslužby se nekonají.

Španělská synagoga

(Bejt Praha)

Každý pátek kabalat šabat od 18 hodin.

Bejt Simcha

(Mánesova 8, Praha 2)

V sobotu 13. prosince od 10 hodin ranní bohoslužba s Masorti.
V neděli 21. prosince v Pinkasově synagoze od 18 hodin erev Chanuka,
slavnostní přivítání svátku a zapálení první chanukové svíce.
Každý pátek kabalat šabat od 18 hodin.

AMERIKA A ŽIDÉ

Rozhovor s francouzským historikem Andrém Kaspim

André Kaspi. Foto archiv.

André Kaspi, emeritní profesor pařížské Sorbonny, patří k nejrespektovanějším francouzským specialistům na historii i současnost Spojených států. Na toto téma vydal řadu knih: *Les Américains (Američané, 2002)*; *Les États-Unis d'aujourd'hui (Spojené státy dnes, 2004)*; *John F. Kennedy (2007)* a *Comprendre les États-Unis d'aujourd'hui (Porozumět dnešním Spojeným státům, 2008)*.

André Kaspi má ještě druhou specializaci, která je méně známá, a tou jsou dějiny Židů. Před více než 25 lety založil na Sorbonně seminář historie šoa a stal se předsedou Komise pro historii šoa a antisemitismu. Tyto dvě specializace se setkaly v poslední publikované knize *Les Juifs américains (Američtí Židé, Plon 2008)*.

Židé a Amerika, to je kombinace, která občas působí jako rozbuška...

K tomuhle tématu se váže, pokud pomíne vyložené fantasmagorie, hodně předsudků. Konstatoval jsem, stejně jako řada dalších historiků specializovaných na USA, že antiamerikanismus a antisemitismus jdou v mnoha případech ruku v ruce. Často slyšíme, že „Amerika je židovská“, že „Židé zcela ovládají Spojené státy“, atd. Rok 2008 je, vzhledem k tomu, že v USA probíhají prezidentské volby, na tento druh fantazií zvlášť bohatý.

Dívají se Američané na své Židy diferencovaně? A nakolik je kniha Johna

Mearsheimera a Stepheny Walta Proizraelská lobby a americká zahraniční politika, která vyšla v řadě zemí, charakteristická pro současný přístup amerického akademického prostředí k této otázce?

K této knize je nutné říci pár vysvětlujících slov. Vyšla v USA 4. září 2007 a už v následujícím měsíci byla přeložena do francouzštiny a několika dalších jazyků. To ve mně vyvolává jisté pochybnosti o nestrannosti vydavatelů. Jejím základem je referát, publikovaný na síti Harvardovy univerzity v březnu 2006. Jeho zveřejnění ihned vyvolalo polemiky.

Popravdě řečeno, téma, které oba akademici rozvíjejí, není nijak nové. O izraelské lobby se psalo mnohem dříve. Od roku 1980 je to ve Spojených státech často probíraná otázka.

Dnes nacházíme v akademickém světě velké sympatie k Izraeli i současně čím dál větší odstup od politiky, kterou George W. Bush vůči Státu Izrael prosazuje. Naši dva akademici se hlásí k tomu druhému proudu.

Měl jsem možnost se s nimi setkat při příležitosti veřejné debaty v říjnu 2007 a mohu zodpovědně konstatovat, že jsou oběti skutečné obsese. Zcela jednoduše znovu aktualizovali argumenty *Protokolů sionských mudrců*. Ten, kdo těmto argumentům věří, dokáže vše pochopit a vysvětlit skrze zásahy Židů. Židé jsou pány Ameriky. Jsou rozhodující silou, která ovlivňuje rozhodování prezidenta Spojených států.

Mají Mearsheimer a Walt pravdu? Pochopitelně jsou případy, kdy se tlak vyvíjený Židy setkává s úspěchem. Jsou také případy, kdy je tato snaha neúspěšná, a další, kdy vůbec neexistuje. Oba autoři zdůrazňují, že proizraelská lobby je velmi mocná vzhledem k sympatiím, které jí projevují evangelikální křesťané; jedním dechem ale hned dodávají, že této lobby chybí morální ospravedlnění, protože Stát Izrael uskutečňoval a dále uskutečňuje politické principy, které nejsou demokratické. Zkrátka, tato lobby sehrává pro americké zájmy neblahou roli, neboť čím víc se Spojené státy se Státem Izrael staví do jedné řady, tím je jejich mezinárodní postavení na Blízkém východě katastrofičtější.

Dále už autoři neargumentují poukazy na židovský vliv, ale akcentují národní záj-

my Spojených států. Tím se snaží vzbudit zdání objektivitu a realismu. Odmítají pochopitelně obvinění z antisemitismu a ujišťují neúnavně, že jejich hlavní cíl je ochraňovat základní zájmy Spojených států. Přehnané sbližování s Izraelem těmto národním zájmům škodí.

Je v tom cítit návrat antisemitismu?

Určitým způsobem ano. Ale je to také silně kritická reakce vůči politice prezidenta Spojených států. Zájmu, který tato kniha vyvolala, se nedá porozumět, pokud ztratíme ze zřetel, jak nepopulární je válka v Iráku a Bushova zahraniční politika, a rovněž diskuse, které vedou po atentátu z 11. září 2001 experti na mezinárodní vztahy.

Američtí Židé stojí na politické šachovnici převážně na demokratickém křídle. Navíc velká většina amerických Židů kritizovala – často velmi nevybíravě – politické kroky George W. Bushe, ať už se jednalo o válku v Iráku či o způsob, jak zvítězit nad terorismem. Když je toto známo, čím vlastně mohou Mearsheimer a Walt podepřít svá tvrzení?

I když to nikde neříkají, mají tendenci zaměřovat izraelskou a židovskou lobby. Židovská lobby vystupuje všude tam, kde se jedná o případy, které hájí židovské instituce. Takové případy mají nejružnější charakter a mnohdy nespádají do sféry zahraniční politiky.

Například: židovské instituce odmítají označení „křesťanský národ“, který čas od času někdo navrhne jako označení pro obyvatele USA. Stejně odmítavé jsou k myšlence, podle které má být stát úzce spojen s náboženstvím. Neodmítají potraty, podporují liberalizaci společnosti. Jsou nakloněny pokroku, reformám a změnám více než konzervativismu.

To je důvod, proč většina Židů volí demokraty. Roku 2004 dostal prezident Bush – který je ze všech amerických prezidentů snad nejvíce proizraelský – pouze 24 % židovských hlasů. Celých 76 % židovských voličů dalo své hlasy demokratovi Johnu Kerryemu. Mnoho amerických Židů odmítalo intervenci v Iráku a je stejného názoru i dnes.

Nicméně americká židovská komunita je rozdělená. Ortodoxie (8 % amerických Židů) je nesrovnatelně víc proizraelská než reformovaní. Konzervativní, kteří vy-

tvářejí střed, zastávají vlastní pozice. Z toho je zřejmé, že skutečná jednota v americkém židovském prostředí neexistuje.

Ve světle těchto faktů je tvrzení, že Židé v Americe poroučejí větru a dešti, přinejmenším omyl a ve skutečnosti naprostá absurdita. To, co předvádějí Walt a Mearsheimer, nesedí. Dobře se naučili roli obětí, které klesají pod ranami, jež jim Židé uštěďují. Na jejich straně však prokazatelně stojí nepřátelé Izraele a nepřátelé spolupráce mezi Washingtonem a Jeruzalémem.

Čím dál víc se mluví o antisemitismu, který se šíří v kampusech amerických univerzit. Co je na tom pravdy?

Univerzitní campusy jsou místem, kde se dnes veřejně projevuje nejen antisionismus, ale i antisemitismus. Ale abychom nepřeháněli – jedná se o spíše o rezidua antisemitismu. Spojené státy stále zůstávají zemí, kde Židé mohou bez problémů žít. Míra antisemitismu je tu ve srovnání s Francií osm až devětkrát nižší. Proč se tedy antisionismus a antisemitismus objevuje právě v univerzitních kampusech? Je třeba si uvědomit, že univerzitní prostředí poskytuje pro takové postoje příznivý terén. Najdeme zde skupiny, které chápou nezbytnost dobrých vztahů mezi USA a Izraelem, ale stejně tak i řadu studentů, kteří jsou propalestinští, a zejména pak „propagandisty“, kteří se zde mohou bez problémů dostat ke slovu.

Spojené státy jsou liberální společností. Jedním ze základních principů, který na amerických univerzitách platí, je svoboda slova. „Propagandisté“ zde tedy mohou bez problému hlásat názory, které přímo popírají holocaust nebo se jeho popírání velmi blíží. Studenti bez solidní znalosti historie mohou dojít k závěru, že koneckonců se pravda může nacházet někde uprostřed. Výsledkem toho je, že jsou ochotni připustit, že šoa možná neměla ten rozměr, který jí přisuzuje historiografie. Univerzita tak je místem, kde antisemitismus může získávat půdu i stoupence.

Ve své knize Američtí Židé se věnujete rozboru jedné z jejich obav: politickému obsahu pojmu „křesťanský národ“. Co tento pojem v životě Spojených států reálně představuje?

Idea „křesťanského národa“ pochází

z 19. století. Přesahuje původní tezi, že Spojené státy byly založeny protestanty. Protestanti v minulosti pocítovali vůči katolíkům silné nepřátelství. Dnes už tomu tak není a v chápání pojmu „křesťanský národ“ existuje mezi katolíky a protestanty shoda – i když se tomuto konceptu věnují protestanti více než katolíci. Spojené státy jsou demokracií, ve které je náboženství mezi občany nejvíce rozšířeno: 90 až 95 % Američanů věří v Boha. Okolo 45 % z nich své náboženství praktikuje – ve Francii je to například jen 8 až 10 %. Je dobře známo, že zasedání Kongresu začínají interkonfesionální modlitbou duchovního a že všichni prezidenti Spojených států končí své důležité projevy slovy „God bless America“. Na dolarových bankovkách je vytištěna věta „In God we trust“. Tyto příklady ukazují, do jaké míry je tento národ náboženský.

V listině základních práv a svobod (*Bill of Rights*), která doprovází federální ústavu, je jasně dáno, že ve Spojených státech není žádné náboženství privilegováno. Stát navazuje vztah se všemi vyznáními, zatímco ve Francii je odluka církve od státu léta realitou. V prostředí nejvíce poznamenaném protestantskou obnovou, u evangelikálů – fundamentalistů, je obsahem pojmu „křesťanský národ“ nejen to, že se z amerického národa vylučují Židé, ale také že Spojené státy byly vytvořeny, aby daly křesťanství privilegované místo a spirituální přednost.

Jaké to má důsledky pro každodenní život? Byl by to například návrat *Blue Laws*, zákonů, které zakazují otvírat obchody v neděli, a to ne z důvodů odborářských, jak je tomu ve Francii, ale proto, že neděle je den Páně. Židé bojovali celá desetiletí, aby vysvětlili, že když nepracují v sobotu, potřebují nahradit tento čas v neděli, a že povinnost mít po dva dny uzavřené obchody znamená jejich diskriminaci, pokud neplatí pro všechny. Nakonec se jim dostalo zadostiučinění – Spojené státy *Blue Laws* zrušily. „Křesťanský národ“ – to by v praxi znamenalo, že USA odmítá uznat židovský podíl na vzniku a vybudování Spojených států.

Debata na toto téma není ukončená a je čas od času – například ve vystoupeních televizních kazatelů – znovu ožívována.

Jaký je dnes v USA politický vliv evangelikálů?

Evangelikálové představují pětinu americké společnosti. Od roku 1980 pochopili, že vstupem na politickou scénu mohou prosadit své představy. Například o potratech, o genetickém výzkumu, o trestu smrti. O mnoha společenských tématech a jejich politickém řešení mají velmi přesné představy. Je užitečné připomenout, že poslední prezident Spojených států George W. Bush byl zvolen také za pomoci jejich hlasů. Politicky patří evangelikálové spíše do republikánského tábora a to na pravé křídlo.

Podle výzkumů veřejného mínění jsou dvě třetiny amerických Židů pro Obamu, jedna pro McCaina. Mohl by republikánský kandidát získat v těchto volbách více židovských hlasů?

Na takovou otázku se těžko odpovídá. V moderní historii Spojených států se pouze dvěma republikánům, Dwightu Eisenhowerovi a Ronaldu Reaganovi, podařilo získat celou třetinu hlasů židovských voličů. Skutečností je, že američtí Židé jsou až doposud věrní demokratům a jejich kandidátům. Každopádně lze očekávat, že Barack Obama uspěje u většiny židovských voličů.

Rozhovor připravil Michel Derczansky, z francouzského židovského měsíčníku L'Arche, říjen 2008, přeložil Jiří Daniček.

(Podle konečných výsledků hlasovalo 78 % amerických židovských voličů pro demokratického kandidáta Baracka Obamu a 22 % volilo republikána Johna McCaina. Pro srovnání – roku 2004 volilo tehdejšího demokratického kandidáta Johna Kerryho 76 % amerických Židů a roku 2000 hlasovalo pro demokrata Ala Gora 79 procent amerických židovských voličů.)

Majitel tohoto trička může být spokojen, Barack Obama vyhrál. Foto archiv.

S MOJŽÍŠEM DO KASINA

Taba je ráj turistů, hazardu i zájemců o izraelsko-arabské soužití

Sjíždíme autobusem z pouštního letiště v sinajské Tabě k Rudému moři a oproti plánu jsme o dvakrát dva dolary chudší, leč o pár úvah bohatší. Proč o dva dolary chudší? Inu proto, že egyptské vízum platné pro Sinaj, taková turistická známka do pasu, sice úředně stojí 15 amerických dolarů, ale na místě se za něj platí 17 dolarů. Onomu rozdílu, jehož výše zní v Česku povědomě, se tu hovorově říká „regulační poplatek“.

A proč o pár úvah bohatší? Už při hodinovém čekání na odjezd autobusu člověka chť nechtě napadá, že Egyptané neprohráli všechny války náhodou. Organizace čehokoliv prostě nepatří k jejich silným stránkám. Autobusy na sebe čekají, aby jely v koloně, dozvídáme se. Proč? To kvůli pouštním lupičům na prázdné silnici za soumraku? Kdepak, odpoví vzápětí sama realita. To kvůli checkpointům, prostě aby

Jeden z mnoha checkpointů.

společně projížděly kontrolními stanovišti. Na padesáti kilometrech cesty z letiště do přímořské Taby je snad více silničních uzávěr než na stejně dlouhé trase procházející teritorií, palestinskými územími obsazenými Izraelem, dejme tomu z Jeruzaléma do Hebronu. Ne snad že by byl Egypt bezprostředně ohrožen teroristy či islamisty, je to spíše určitý znak tamní státní správy, chtělo by se říci bakšišové byrokracie.

Kontrolní body obsazené ozbrojenými policisty jsou i na hranicích egyptských provincií, v tomto případě Severního a Jižního Sinaje – tím spíše, že celá oblast leží v bezprostředním sousedství Izraele. Ano, Izrael držel celý Sinaj patnáct let od šestidenní války. Letiště, na kterém jsme před chvílí přistáli, bylo založeno izraelskou armádou jako vojenská základna Ecijon. Teprve poté, co Izrael uzavřel mír s Egyptem jako s vůbec první arabskou zemí a v roce 1982 mu vrátil celý Sinajský poloostrov, letiště začalo sloužit civilním účelům a časem se propracovalo k honorárnímu názvu Taba International Airport.

A když před dvaceti lety Izrael předal Egyptu i samotnou Tabu, asi kilometr posledního sporného území na pobřeží Akabského zálivu, stalo se z letiště dopravní zázemí tehdy ještě chimérické, ale dnes už nepominutelně bující „egyptské riviéry“.

Taba je tedy ukázkou vývoje na území vráceném po okupaci. Je ukázkou místa, kam mohou bez problémů jezdit izraelské turistické. Jistě, už skoro patnáct let směřjí překračovat i východní hranici své země do Jordánska, ale Taba zůstává symbolem prvního hraničního přechodu, který pustil běžné Izraelce do sousední arabské země, kde můžeme vidět před egyptským hotelem zaparkované auto s izraelskou poznávací značkou. Pro nás Evropany, kteří už jsme si zvykli na volný pohyb v rámci schengenského prostoru, to působí jako prkotina a banalita, ale stačí si vzpomenout, jak nepřístupná pro nás byla před pouhými dvaceti lety i dnes banální Vídeň. V obou případech tedy jde o připomínku nesamozřejmosti zdánlivě samozřejmého. A zajímá-li někoho soužití Izraele s arabskými sousedy či židovsko-muslimská koexistence obecně, Taba je území takovému výzkumu zaslíbené.

KDYŽ PŘIŠLI DEVELOPEŘI

Vše má samozřejmě své háčky. Taba není zaslíbená jen výzkumníkům izraelsko-egyptských vztahů, de facto menšině podi-

Pěstěný trávník a vodní plocha mezi hotelem Mövenpick a pláží.

vínů, ale dnes především developerům. Ten, komu se v Praze při slově developer ježí srst, tady teprve vidí, zač je rozvoje loket v zemi, kde se spíše než regulace uplatňuje bakšiš.

Hned za izraelskou hranicí stojí hotel Hilton, vybudovaný ještě Izraelci za okupace Sinaje, ale před pár lety zásadně zmodernizovaný. S ním sousedí rovněž su-

Kasino – hlavní lákadlo pro Izraelce.

permoderní Mövenpick, který nezapře švýcarské majitele: z egyptských zaměstnanců udělali jakési vzorově švýcarské zahradníky, kteří od úsvitu do soumraku kultivují hotelové trávníky, záhonky, stromy a uměle vybudovaná jezírka. Výsledek? Scenerie jak ze švýcarské brožury, ale večer mračna komárů, kterým jezírka slouží za liheň v jinak pouštní oblasti.

Vlastní Tabu pak tvoří pár nových domů, kde bydlí lidé navázaní na hotelovou infrastrukturu, mešita postavená očividně až novou egyptskou správou, policejní stanice a dvě ná-

městíčka. Jedno slouží jako klasický „majdan“, kde večer posedávají a klábosí muži, druhé kombinuje prašné autobusové nádražíčko a zdejší „city“, rozuměj pár hokynářských krámků, kuřárnu vodních dýmek a holičství (jako z Felliniho filmu, evokuje doby, kdy se ještě holilo břitvou a celý obřad – především debata při holení – byl neméně důležitý než samotný výsledek).

A pak už jen prázdné prostory podél moře otevřené developerům. V krajích, kde se nepočítá s podsklepením ani s topením, se staví levně a rychle. Prozrazují to železobetonové skelety budoucích hotelů, někde už vyplněné zdívkou a dokonce omí-

tuté. Taba je v tomto smyslu jakýsi stroj času pro sousední izraelský Ejlat. Před nějakými šedesáti lety byly Ejlat i Taba malé ospalé díry bez dopravního spojení, nádraží, vlastní pošty, hospody... Do Ejlatu vtrhli developeři už hluboko v šedesátých letech a dobré čtvrtstoletí jsou tam už podnikatelské karty rozdány. V Tabě se rozdávají právě teď.

DRAHÝ VÝLET DO EJLATU

Jenže při poměřování Taby a Ejlatu narážíme na další háček. Je to háček praktický, který však nezajímá ani Izraelce, ani Egyptany, zato nás, návštěvníky, výzkumníky a turisty. Člověk by si pomyslel, že když prohlídku Taby stihl za dva dny a bydlí kousek od hraničního přechodu do Izraele, stačí si udělat výlet a nastavit Tabě bezprostřední zrcadlo Ejlatu. Ale ouha.

Vezměme to po řadě. Hraniční přechod Taba je frekventovaný už napohled. Dokládá to též internetová encyklopedie Wikipedia, podle níž jím v roce 2005 prošlo tři čtvrtě milionu lidí, 2147 osob denně. Na izraelské straně pak zbývá asi deset kilometrů po silnici do Ejlatu, což lze urazit za 6 šekelů autobusem, taxíkem, a když na to přijde, i pěšky. Jenže háček je v poplatcích. Překročíme-li přechod jen tak na vý-

Hraniční přechod mezi Egyptem a Izraelem.

let, tedy s úmyslem večerního návratu, musíme počítat nejenom s důkladnou izraelskou kontrolou, ale i s vírem v peněženke. Máme-li v pase výše zmíněné egyptské vízum jen pro Sinaj, to platí pro jeden vstup a překročením hranice do Ejlatu se ruší – takže platit znovu. A Izrael si za opuštění svého území, tedy za náš návrat do Taby, účtuje 28 dolarů. Suma sumárum vyjde dva lidi takový výlet z Taby do Ejlatu a zpět na 90 dolarů jen za samotné poplatky. A to by už člověk musel být velký entuziasta či pracháč, aby „vyplázl“ dva tisíce korun jen za přechod hranice.

Lze tedy říci, že na Sinaji Izrael i Egypt profitují z třicet let staré mírové dohody uzavřené v americkém Camp Davidu, ale k tomu, nač jsme zvyklí díky Schengenu, to má kosmicky daleko. Můžeme-li stav na tamní hranici – v podmínkách studeného míru, jak se často říká – k něčemu přirovnat, tak snad k „cestě československo-polského přátelství“, jak fungovala za komunismu v Krkonoších: Čechoslováci a Poláci na ni mohli bez problémů, ostatní jen se zvláštními doklady.

Podle všeho tyto poměry Egyptanům ani Izraelcům nevadí. Egyptané do Izraele de

facto nejezdí už proto, že na jejich poměry jde o drahou zemi, a Izraelci v Egyptě přebývají v mikrokosmu „egyptské riviéry“ na Sinaji, na východním pobřeží Akabského zálivu. Výraz mikrokosmos tu není přehnaný – týká se jasně stanovených hotelových a turistických areálů. Návštěvníkům Hiltonu kyne z přílehlé skály socha Mojžíše. Informační a výstražné cedule na plážích a v hotelích jsou vyvedeny čtyřjazyčně: arabsky, anglicky, hebrejsky a ruský. Televize na pokojích zprostředkovává dva izraelské kanály – jeden veřejnoprávní a jeden soukromý. A teď jedna zkušební otázka: Na jakém nápisu je hebrejšina nadřazena ostatním jazykům? Odpověď je jednoduchá: Jde o poutač na kasino.

Egypt není pro Izraelce atraktivní jen nízkými cenami, ale i hazardními hrami, jež jsou v židovském státě zakázané. Podobně jako v USA, kde je hazard s výjimkou pár lokalit typu Las Vegas přísně zapovězen a gambleři jezdí holdovat své vášni do kasin v samosprávných indiánských rezervacích, též izraelští gambleři se uchylují do Evropy, na Kypr či k arabským sousedům. Před patnácti lety, hned s počátkem palestinské autonomie, vzniklo velké kasino v Jerichu. To přitahovalo Izraelce až do druhé intifády, teď přišla na řadu „egyptská riviéra“. Na okraj, telefonní číslo provozovatele kasina Palm Beach v Tabě začíná izraelskou předvolbou...

ŠABAT V EGYPTĚ

Je pátek odpoledne a blíží se soumrak. BBC právě hlásí, že Hamás z Gazy poprvé odpálil na Izrael střelu typu Grad, což je de facto katuše, těžší kalibr než dosavadní kásámy. Právě proto Izrael odmítá vpustit do Gazy konvoj kamionů s potravinami. Na Severním Sinaji je tedy rušno a turistu by tam hledal jen blázen.

Na Jižním Sinaji, pouhých sto kilometrů dále na téže hranici Izraele s Egyptem, to vypadá úplně jinak. V Tabě muezzin ohlašuje poslední modlitbu muslimského svátečního dne. Pět set metrů odtud začíná šabat židovského státu. A v egyptském hotelu se ozývá hebrejšina těch Izraelců, kteří přijeli strávit židovský svátek do ráje pláží, korálových útesů, levných cen a hazardních her. Zrovna tohle asi neměli na mysli ani první sionisté, ani míroví aktivisté. Ale v praxi nic lepšího ve vztahu k sousedům ještě nikdo uskutečnit nedokázal.

ZBYNĚK PETRÁČEK, Taba
FOTO ANNA TOMÁŠKOVÁ

NĚKOLIK POSTŘEHŮ Z KONFERENCE

(dokončení ze strany 3)

Žida a asimilační proces ruší židovské obce po celém světě, je pouhé setkávání rabínů málo. Měli by programově jednat o cestách, jak tento trend zvrátit, říkal. Snad by tedy mohl pochopit, že odliv věřících praktikujících Židů je také přirozenou reakcí na nesrozumitelné chování čelných rabínských institucí, které se rvou o talis a žádný soud tu není, který by řekl: Dost! Vždyť ten nebohý talis rozerveme na kusy!

Po projevu rabiho nebylo nikomu moc do řeči. Vypadalo to, že se pomodlíme po jídle a konference víceméně skončí, protože nazítří dopoledne se většina rabínů rozjede zpět do svých obcí. Seděl jsem zaraženě u předsednického stolu, a když kolem mne procházel Rišon leCion, řekl jsem mu, že mu raději pošlu dopis. Slíbil mi, že si ho přečte. Vzápětí nato jsem si ale všiml jednoho mladého člena naší obce, který se slavnostní večeře neúčastnil. Před pár lety jako klasický „tatínkovec“ přestoupil před rabínským soudem pro Prahu, pak se oženil se židovskou dívkou a před třemi měsíci se jim narodil chlapec. Hledal tady mezi rabíny kohena, který by od něj přijal výkupné za prvorozeného syna, protože kohanim v naší obci nejsou bohužel Židé dodržující šabat. Složení výkupného do jejich rukou by tak nemusilo být platné a toho se starostliví rodiče chtěli vystříhat.

Obřad výkupu se nečekaně a nezamýšleně stal zlatým hřebem konference a (troufám si říci) posvěcením Božího jména. Nejenže tím kohennem, do jeho rukou vložil otec dítěte připravené a přesně odvážené stříbrné mince, byl jeden z významných izraelských rabínů rabi Simcha Hakohen

Foto Karel Cudlín.

Kook a přede všemi výslovně vyzdvihl zbožnost pražského konvertity a jeho manželky. Také Rišon leCion pronesl nad chlapcem několik ze srdce jdoucích pochvalných slov a požehnal mu. Pomyslel jsem si, že nad talisem přece jenom někdo bdí a že o platnosti soudů velkých a mocných rozhoduje v posledku svědectví malých a bezmocných.

ŽO V PRAZE 1989–2008

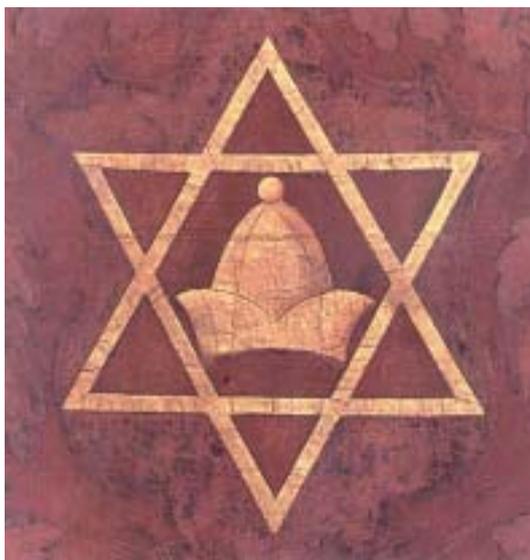
2001

V únoru se Židovské muzeum přestěhovalo do nových budov v ulici U Staré školy (dříve nemocnice), které předtím opravilo a zrekonstruovalo. Dům v Jáchymově ulici byl předán ŽOP, která v něm zřídila svůj spolkový dům. Prostory zde našla knihovna obce, spolky a organizace, které s ŽOP souvisejí, i Terezínská iniciativa a její Institut. Nadační fond obětem holocaustu začal realizovat základní projekty. V dubnu se konaly volby. Za předsedu ŽOP reprezentace zvolila Tomáše Jelínka. Na každoroční terezínské tryzně se vrchní rabin Efraim K. Sidon obrátil na českou veřejnost s naléhavou žádostí, aby nepodceňovala aktivity neonacistů. Židovské muzeum bylo oceněno prestižní americkou cenou dr. Bernarda Hellera za dílo, které přispívá k zlepšení lidstva. Podařilo se prosadit právo na odškodnění těch, kteří se v období šoa ukrývali, i nasazených do pracovních vojenských táborů. Obnovou původní výzdoby průčelí pokračovala dlouholetá rekonstrukce Jeruzalémské synagogy. V Senátu se z iniciativy ŽOP a FŽO konalo veřejné slyšení na téma projevů intolerance a rasismu. Nad ostatky přenesenými z Vladislavovy ulice na Nový židovský hřbitov byl postaven působivý náhrobek podle návrhu prof. Kurta Gebauera. Reprezentace ŽOP se opět začala zabývat možností zřídit v budově na Hagiboru v Praze 10 dům pro seniory.

2002

Nadační fond obětem holocaustu vyhlásil výběrové řízení na sociální, vzdělávací a připomínkové projekty. „Smíšená vládní komise“ ukončila svoji činnost. Začala obnova jičínské synagogy, která bylo po osmiletém soudním projednávání vrácena ŽOP. V Roxy se konal první maturitní ples židovského Gymnázia Or chadaš. FŽO přijala nový statut, podle něhož sdružuje vedle ortodoxních i konzervativní židovské obce. Při srpnové povodni byla zatopena Staronová synagoga, suterén Židovské radnice a další objekty ŽOP i objekty spravované a. s. Matana. Zasaženy byly též stavby ŽOP užívané Židovským muzeem. V Pinkasově synagoze voda částečně

ně zničila nápisy na stěnách, obnovené před několika lety. Pohroma vyvolala vlnu solidarity v ČR i v zahraničí. Dlouho připravovaný projekt domácí péče Ezra začal poskytovat své služby asi 60 klientům. V září navštěvovalo Lauderovy školy 186 žáků. Vrchním rabinovi E. K. Sidonovi

propůjčil prezident Václav Havel Řád T. G. Masaryka. V budově Rádia Svobodná Evropa se konala konference o současném antisemitismu.

2003

Pražská odbočka chasidského hnutí Chabad se sídlem v USA začala být podporována z rozpočtu ŽOP. Na základě nových stanov ŽOP reprezentace přijala prohlášení o spolupráci mezi židovským konzervativním společenstvím Bejt Praha a ŽOP. Byl zřízen společenský klub Gešer, který poskytuje zázemí pro komornější aktivity ŽOP. Lauderovy školy prošly dvěma vážnými personálními krizemi, které řešila reprezentace ŽOP. Neopodstatněné a nedoložené obvinění jejího ředitele ze strany předsedy a tajemnice obce, jež mj. vedlo k odchodu řady žáků a studentů, ochromilo spolupráci uvnitř reprezentace a vedení ŽOP. ŽOP a FŽO vyvinuly velké úsilí, aby 27. leden byl prohlášen Dnem památky obětí holocaustu. Výběrem architekta podnikla ŽOP konkrétní kroky k výstavbě Domova sociální péče na Hagiboru.

2004

Před dubnovými volbami začaly vycházet *Obecní noviny*. Poprvé v novodobé historii ŽOP se voleb účastnilo jednotné uskupení – Koalice za demokratickou obec – vedená

T. Jelínkem s ostře kritickým postojem vůči rabinu Sidonovi a dalším členům reprezentace. Koalice získala v reprezentaci těsnou většinu. Na protest proti jejím skandalizačním předvolebním praktikám rezignovali při ustavujícím zasedání reprezentace tři členové tohoto sboru. Na dalším jednání reprezentace koncem června členové Koalice za demokratickou obec odvolali ředitelku Lauderových škol K. Dejmalovou. Rabin Sidon byl odvolán z funkce vrchního pražského rabína. Rabin Sidon byl následně odvolán T. Jelínkem i z funkce rabína Staronové synagogy a tato pozice byla nabídnuta představiteli hnutí Chabad v Praze rabinu Maniši Barashovi. V reakci na uvedený vývoj se v září ustavila z členů ŽOP Platforma Obec pro všechny. Následná krize v ŽOP charakterizovaná četnými osobními útoky, obviněními a žalobami na déle než rok paralyzovala ŽOP. Mj. vyšlo najevo, že T. Jelínek předal některá osobní data z evidence členů ŽOP firmě Donath-Burson-Marsteller a ještě více dat o jednotlivých členech ŽOP obdržela firma Ernst & Young. Na listopadovém shromáždění členů byl T. Jelínek spolu s několika členy vedení odvolán z funkce, ale rozhodnutí nepřijal. Po následném shromáždění členů v prosinci, které odvolalo další členy reprezentace, ministerstvo kultury registrovalo jako statutární orgán ŽOP F. Bányai, jehož do funkce předsedy ŽOP zvolila reprezentace doplněná za odvolané členy podle výsledků voleb.

2005

Jiří Daníček byl zvolen na období 2005 až 2008 předsedou FŽO. Rok proběhl ve znamení vystupňovaného konfliktu mezi stoupenci Koalice za demokratickou obec a Platformou Obec pro všechny, který poškodil ŽOP morálně i ekonomicky a snížil její prestiž navenek. Nové vedení a reprezentace začaly vykonávat svůj mandát s jediným úkolem: uskutečnit předčasné volby. Ty nakonec zcela korektně proběhly v listopadu a jednoznačně v nich zvítězila Platforma Obec pro všechny: Předsedou ŽOP byl zvolen F. Bányai.

2006

Byl zahájen proces novelizace stanov. Rabin Sidon byl z rozhodnutí reprezentace opět ustaven vrchním pražským rabinem i rabinem Staronové synagogy. Rada školy převzala základní pravomoci při řízení Lauderových škol a na základě výběrového řízení opětovně jmenovala ředitelkou K. Dejmalovou. Pod jejím vedením škola začala opět normálně fungovat. Reprezentace ŽOP definitivně odsouhlasila výstav-

bu Domova sociální péče Hagibor. Komise z odborníků mimo zaměstnance ŽOP vybrala generálního dodavatele této stavby. V květnu byl odhalen základní kámen a výstavba byla zahájena. V době vrcholícího konfliktu mezi Izraelem a teroristickým hnutím Hizballáh v Libanonu ŽOP iniciovala a organizovala spolu s FŽO humanitární pomoc pro Izrael. Rabínem odpovědným za náboženské vzdělávání se stal Moše Chaim Koller. Hospodaření obce skončilo s přebytkem 18 milionů Kč oproti schválenému rozpočtu.

2007

Při pracích na instalaci klimatizace ve Staronové synagoze došlo v lednu vinou projektanta, dodavatele stavby i společnosti Matana ke zničení středověké kamenné lavice umístěné v jižní předšní synagogy. Při Mataně byla vytvořena expertní památková komise. Výběrová komise odborníků vybrala budoucí ředitelku DSP Hagibor. Reprezentace schválila standard pro přijímání klientů do tohoto zařízení ŽOP a FŽO se důrazně postavily proti snaze neonacistů pochodovat pražským Židovským Městem o výročí „křišťálové noci“. Akce neonacistů skončila naprostým fiaskem. S podporou obce se rozšiřuje činnost o. s. Bejachad (Spolu), pečující o nejmladší děti obce. FŽO spolu s ŽOP připravuje projekt Revitalizace židovských památek financovaný z prostředků EU. Hospodaření vykazovalo opět přebytek.

2008

Byl dobudován Domov sociální péče Hagibor, první klienti se nastěhovali v dubnu. Byla zhotovena replika zničené lavice ve Staronové synagoze. Reprezentace rozhodla o rozšíření mateřské školky formou dostavby budovy Lauderových škol v Belgické ulici. Rabinát posílil svou reputaci v oblasti kašrutu – byl vydán první hečšer restauraci mimo budovu ŽOP. Výuka v midraši byla uspořádána jako stálý kurz pro zájemce o vzdělání v rabínské literatuře (Večerní vzdělávací centrum). Dále se otevřel Kolel pro stálé studenty, kteří studují pod rabínským dohledem. ŽOP ve spolupráci s tuzemskými a zahraničními institucemi zahájila přípravu na třídní konferenci k 400letému výročí úmrtí pražského Maharala v září 2009. Definitivní verze novelizovaných stanov byla připravena pro hlasování společně s volbami do orgánů ŽOP a FŽO na léta 2008–2012. ŽOP má na 1800 členů, z toho 100 mladších 18 let a dále přes 100 nositelů mimořádného statusu.

jd, lp

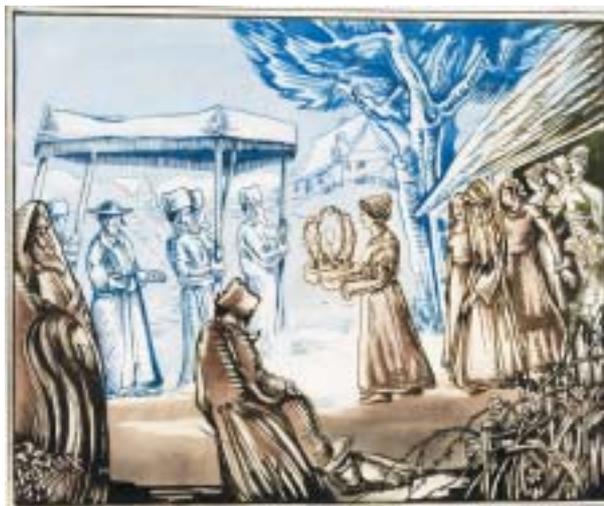
NEZNÁMÝ FRITZ LEDERER

Malíř Fritz Lederer se narodil roku 1878 v Kynšperku nad Ohří. Jeho předkové patrně patřili k předním představitelům kynšperské židovské náboženské obce (jež se r. 1930 sloučila s chebskou obcí). Za první světové války bojoval v Haliči a Polsku, jako c. a k. důstojník také snad na Balkáně a na italské frontě (válečné motivy se odrazily i v jeho tvorbě). Vystudoval akademii ve Výmaru, další vzdělání získal v Paříži a Berlíně, kde pak také na čas působil (ilustroval tu r. 1920 např. *Knihu Rút*). Oženil se s dívkou z podnikatelské rodiny Zeissů, vlastníků jenské firmy specializované na fotoaparáty, teodolity, optické a měřicí přístroje. V roce 1938 uprchl před nacisty z pohraničí do Prahy. Dál už se nedostal a prošel peklem nacistických vězení. Podobně jako jiný vězněný židovský malíř David Friedmann se po r. 1945 vrátil do Prahy a pracovat na Sokolovsko. Zatímco Friedmann odešel do Izraele (jeho dcera a vnučky dnes žijí v USA), Lederer zůstal v Kynšperku.

Ateliér a byt měl v historické braně městského opevnění, propojené s domem č. p. 88. Branou zde začínala předměstská Judengasse (dnes Bezručova ulice), v níž nejméně od 18. století žila menší židovská komunita. V kynšperské braně a přilehlém domě č. p. 88 (podle osobní vzpomínky někdejšího ředitele muzea ve Františkových Lázních PhDr. Pavla Stříbrného) umělec po r. 1945 žil s paní Bischofovou, příjemnou starou dámou, která prý stejně jako on po druhé světové válce už neměla nikoho z příbuzných naživu. Po zkušenostech s řaděním místních nacistů, kteří v Kynšperku v září 1938 napadli tamní německé anti-fašisty i české zaměstnance nádraží a za tzv. křišťálové noci vypálili modlitebnu a poničili židovský hřbitov, si na něm umělec přál být pochován bez náhrobku, což mu bylo splněno. Je také posledním zde pochovaným: zemřel 19. května 1949 v chebské nemocnici.

U příležitosti 130. výročí malířova narození proběhla v jeho rodném městě výstava jeho prací; vernisáže se zúčastnili vedoucí činitelé města Kynšperku a obce Šabina, spolku německých vysídlenců ze Sokolova i Šabiny, novináři a vlastivědní badatelé z regionu i početní zájemci z řad laické veřejnosti. Nejvzácnějším hostem byl izraelský velvyslanec v ČR, který po zahájení výstavy a kulturním programu, představujícím židovské písně a tance, zodpověděl četné dotazy, týkající se dnešního života v Izraeli, možnosti do něj cestovat apod.

Výstava prezentuje kolekci 52 exponátů, které zapůjčil spolek sokolovských vysídlenců. Tematicky šlo zejména o krajinomalby, provedené různými technikami (kresby ručkou, tužkou, grafiky). Ty bohužel nejsou signované a vyjma dvou pražských motivů ani blíže identifikovatelné; existuje domněnka, že část z nich umělec pořídil na Chebsku a část patrně ve středním a dolním Poohří. Kladem vý-

Fritz Lederer: Židovská svatba, pastel, tempera, 1943.

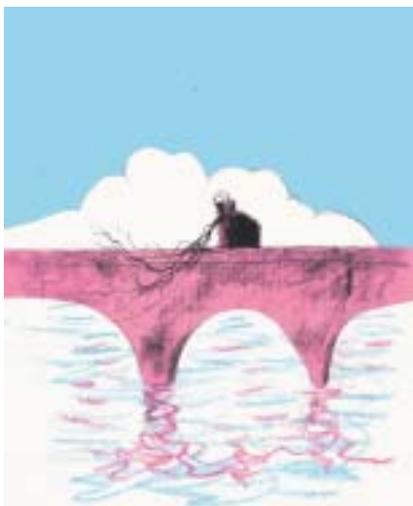
stavby, na níž najdeme i dva dochované umělcovy snímky (jeden s rodinou, již za války ztratil), je velkorysý zapůjčení kolekce, kterou spolek sokolovských rodáků v Německu odkoupil z osobní pozůstalosti. K nedostatkům vedle absence katalogu lze počítat i opominutí Ledererových děl z českých, zejména chebských institucí (krajského muzea i státní galerie).

JOSEF BRTEK

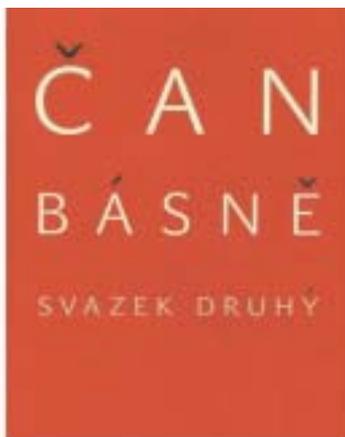
(Za poskytnutí informací o umělci autor děkuje Mgr. Jiřímu Fiedlerovi z Prahy a paní Gertrudě Lallingerové z Ilmmünsteru v SRN.)

TAOISTICKÝ MNICH**NA MOSTĚ ZŮSTAL STÁT**

a do vody dlouze hledí
a najednou se ten most nad vodou
začal hnát
a voda si klidně sedí
na první pohled se mohlo zdát
že je to jako s vlaky ve stanici
jenomže tomu mnichovi jeho vous
začal vlát
nad vodou pěnou dštící
v tom vlaku nikdy nevíme který
stojí a který ne
ten mnich je bez pochyby
vlajícimu vousu vždycky věříme
vlající vousy nedělají chyby
ta relativita není v pohybu či
stání
ta je celičká zavřená do vlajícího
vousu zdání

NĚKDO NÁM SVĚT STÁLE DĚLÍ

na bílý a černý
dělí ho přímo pod prdelí
na nevěrný a věrný
dělí ho potmě i za červánků
na bohatý a chudý
jako když roztrhne stránku
jako když štěpí sudy
dělí ho na ženy a muže
dělí ho kulkou a mávnutím ruky
dělí ho barvou kůže
dělí ho na větve a suky
možná že tyhle meze by chtěly
trochu hloží
krtká, skřivánka a soustrast boží

OBČAS SI ŽIJU S JINOU

a občas si žiju s jiným
občas se třesu zimou
po okraj naplněn jiním
Ta jiná má kůži z mramoru
a její krev je z páry
má v sobě černou komoru
a místo prsů sváry
Ten jiný jen žije z viny
a pije z oblaků splínu
a kůži má z čiré kopřiviny
a jeho krev je z blínu
Takže občas je to zcela na podiv
že jsem tu ještě jakžtakž živ

JEN VŠICHNI ČERTI VÍ**CO JE TO BÝTI MUŽEM**

jen ďábel sám co ženou
já čertům zůstal leccos dlužen
ty ďáblu stejnou měnou
občas čerti nějakou tu notu minou
a ďábel změni kroky tance
když hedvábné vlajky zavlaží nad
úžlabinou
a oštěp míří v srdce kance
a možná že čerti se řídí podle
hvězd
a ďábel bere rozkazy od pahorků
a my si jdeme nejdávnější ze všech
cest
když vyjdeme si po svém vlastním
dvorku
tak k čertu s tím co jenom všich-
ni čerti ví
budeme poslouchat co kůže
napoví

V DĚTSTVÍ JSEM BYL KOČKOU

a myslel jsem že budu pardálem
pak byl jsem na chvíli opičkou
posléze kozlem a velbloudem
na toho pardála ještě čekám
znám nazpaměť jeho chůzi
snad na čas odstavili mi ho
někam
snad jenom vypůjčili si ho druzí
alespoň na den alespoň na hodinu
i kdyby to mělo být v kleci
chci v hubě cítit jeho slinu
a pod ramenem sílu jeho plecí
hodinu chodit jak pardál sem
a tam
víc ani nežádám

TY SE PTÁŠ – JAK ŽIJEŠ

co snídáš, co obědváš
o čem to přemýšlíš, u koho žerty
šiješ
kdo je šije u tebe Po kom se ptáš

Proti komu a s kým a zač
komu tu škemráš okem podél
stehna
či slyšíš pláč
kdo ti už zmizel do nedohledna

Kam zmizela všechna jména
ta jména nikdy neříkala nic
tak ještě rty a brada a nos a čelní
stěna

pohyb ruky, či rozkročení
barevné kruhy kolem studní
zřítelnic

a tóny hlasu – nekonečnou
ozvěnou rozezněny

**VE SKUTEČNOSTI JEDEN
ZAPOMENE O CO VLASTNĚ ŠLO**
to co si pamatuje jsou poznámky
na okraj
to podstatné by se do té paměti
stejně nevešlo
jen rozkaz jablku: zraj si zraj

a tohle jablko si zraje a si hnije
považuje to hnití za součást svého
zrání
to že nám jeho hnití nechutná to už
je naše elegie
to jablko tomu svému hnití straní

když to jablko nenecháme hnit
tak ztratíme naději ho jednou najít
zralé
zvyknem si zvyknem tohle nedo-
zrání chtít

zvyknem si ho najít do tvaru
a barvy krásně zabalené

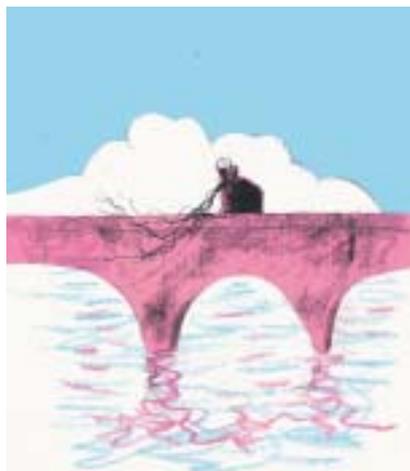

bez chuti a vůně
Uvykáme si na bezmocné krále
hermelínem do dětinského směšna
vychválené

**TI BOHOVÉ TU POVĚTŠINOU
ZAČÍNAJÍ DVA**
ten který svět tvoří
a ten který v něm hospodaří
a pak je tu ten který se těma dvěma
holedbá

takže ti bohové jsou tu vlastně tři
a posléze ten co se holedbá je pro-
hlášen za Satana
neboť ti tři se nikdy nesbratří

ten který tvoří je odsunut do
neznáma

Kresby Antonín Sládek.

Takže zůstaně tu jeden bůh tak
trochu sám
který víc samotaří nežli hospodaří
chodí kolem a závidí kvetoucím
zahradám

že můžou odkvést že se můžou
zbavit svého květu
a tak ten bůh se v hloží rozhoří
a plamenem závidí smrt svému pr-
vorozenému světu

**JEDNOU K NÁM SEJDOU
DIVOKÉ HORSKÉ KMENY**
nahá prsa se jim budou třást a potit
v tanci
a bosou nohou budou točit zemi
a ze všech děr vyrukují samičky
a samci
ten tanec sleduje dráhu zemské osy
a vrací se domů každých
dvaapadesát tisíc let
je starý jako mravenci či vosy
jak noty podle nichž tancuje svět
ten tanec je přesnější než eliptické
integrály
neboť jen roztančená noha bosá
si pamatuje nade všechny moudré
grály
jak si to tančí zemská osa
jednou k nám sejdou divoké
horské kmeny
a eliptické integrály, ty dávno
budou ležet v zemi

NESTÁVÁ SE ČASTO,

aby se znenadání objevilo tak zralé, různorodé a přítom celistvé básnické dílo neznámého autora, jako tomu je v případě Čana. Ještě před jedenácti lety, kdy zemřel, znalo v Česku i v Izraeli jeho básně a překlady jen několik přátel. Byli také asi jediní, kdo věděl, že pod tím pseudonymem se skrývá teoretický fyzik a pražský rodák Tomáš Ungár (1946–1997). V roce 1968 emigroval do Švýcarska, pak do Izraele; získal doktorát z jaderné fyziky na Telavivské univerzitě, kde později přednášel a šéfoval počítačové laboratoři, kterou založil a jež nese jeho jméno.

Roš chodeš na Čanovu poezii jako jeden z prvních upozornil a ukázkou z ní uvedl v roce 2001 (č. 5). Připomněli jsme tehdy i vydání poemy Červen v pražském nakladatelství Dopoledne & Odpoledne (1997) a inscenaci Června v Krytovém divadle Radima Vašíčky. Podruhé jsme o Čanovi psali po vydání prvního svazku výboru jeho básní v nakladatelství Triáda (1/2008), dnes se k němu vracíme při příležitosti vydání druhého svazku. (Triáda připravuje i třetí, který zahrne čtyři sbírky, včetně sbírky pro děti, a Čanovy překlady.) Oba zatím vydané svazky mají velmi dobrou grafickou úpravu, slušný papír i tisk, příkladně je ediční zpracování, které je dílem Michala Kosáka.

Druhý svazek obsahuje sbírky Sonety pro nic a za nic a Sonety 2, dále sbírku Podivuhodné smyčkové kvintety, nalezenou v pozůstalosti, již editor vsunul do komentáře, který přináší i mnoho sonetů do sbírek nezařazených, autorské i editorské komentáře, poznámky k jednotlivým básním apod. I tento výbor potvrzuje, co jsme o Čanově poetice usoudili už při prvním setkání s jeho poezií. Ungár svou náklonností k meditující reflexi, komentáři a k sebeironii navazuje na linii macharovskou, někdy i na Gellnera (sám sebe odkazuje vícekrát k Máchovi). Jako jeho „učitelé“ je básníkem evidentně poučeným a zručným, přesto však jeho verše, i tak formálně svázané jako sonety, nepůsobí nijak hladce. Autor pro to dělá, co může: neohrabaně do verše vstupuje, tam, kde hrozí přílišná melodičnost či melodrama, přispívá písek, narušuje rytmus, střídá asonanci s vzlými rýmy, prolamuje jazykové roviny, nebojí se vůbec banalit... Dnes díky vydání v Triádě vstupuje do české literatury neanonymně a mnohem důstojněji, než by si možná byl kdy přál. Mohlo by ho ale potěšit, co pozná čtenář i z naší ukázky: jeho verše jsou neobyčejně živé, plné napětí, nejistot, někdy vesele, jindy zlověstně znepokojivé, vlastně podobně jako ten jeho pseudonym a celá úporná autorova potřeba být a zůstat skrytý za svou poezií.

TOMÁŠ PĚKNÝ

negativ Fleischman_Reichman_S004391

negativ Kraus_se_spolupracovníky_S005009

negativ_z_kanceláře_4485

negativ S004359

negativ_Grossmann_Dr S004418

negativ 5292

negativ neznámý_S005013

negativ neznámý_S005293

negativ neznámý_S004244

negativ Adlerová_Žofie_S003771-B

Židovské muzeum v Praze zveřejnilo v listopadu na svých webových stránkách (www.jewishmuseum.cz) několik set fotografií členů a zaměstnanců pražské ŽNO z období protektorátu. Portréty těchto osob je možno zhlédnout také ve vestibulu Židovské radnice v Praze. Muzeum bude vděčné všem, kteří přispějí svou vzpomínkou k identifikaci bývalých členů a zaměstnanců ŽOP. Kontakt: Martin Jelínek, správce fotoarchivu ŽMP; tel: 221 711 570, martin.jelinek@jewishmuseum.cz

ZÁCHRANNÝ KRUH OTY PAVLA

Zlatí úhoři v Divadle Rokoko

Je vlastně zvláštní, že s nápadem adaptovat pro divadlo povídky Oty Pavly (1930–1973) přišel někdo teprve teď. Autor patří k nejoblíbenějším českým spisovatelům, vycházejí jeho spisy, korespondence, publikace o něm a Kachyňův film *Smrt krásných srnců* často reprizuje Česká televize. Jenže... Čtete-li Pavlovy prózy, zaujme nás určitě jejich nálada a atmosféra a krásný jazyk, ovšem těžko bychom v nich hledali opravdu živé dialogy nebo větší množství děje, jež si lze představit. Úskalí takového úsilí předvedl ostatně už režisér Karel Kachyňa: ten si při svém pokusu o vizualizaci Oty Pavla hojně vypomohl přírodními krásami, herečkými hvězdami a celkovým technickolorovým podáním.

IDYLKA, ALE NE ZAS TAKOVÁ

Představení *Zlatí úhoři*, které má čerstvě v repertoáru pražské Divadlo Rokoko, je v tomto ohledu mnohem šťastnější. Adaptace a režie Pavlových povídek se ujal Arnošt Goldflam. Jak k látce přistupoval? „Jeho knihy měly pro mě takovou šumivou bublinkovou atmosféru, ať už té doby, tak jiskřivého slunce, nálady. (...) Když jsem si to znovu přečetl, měl jsem chvíli pochybností, jestli se tu idylickou atmosféru vůbec podaří přenést na jeviště. A jestli vůbec nějakou takovou idylku dělat chci, a hlavně, jestli bych to taky uměl.

Když jsem se znovu pohroužil do těch textů, najednou jsem zjistil, že to zase taková idylka není. Zjistil jsem, že Ota Pavel byl nervově nemocen, že se dlouhodobě léčil a že v jeho nejednoduchém životě to rybaření vlastně bylo takovou kotvou, záchranným kruhem – tedy reakcí, kterou člověk musí mít, aby vůbec dokázal žít.

Dalším tématem, které mě zaujalo, je jeho židovství. I když on sám to příliš nezdůrazňoval, občas mu to stejně někdo připomněl. Určitá vyčleněnost z běžné společnosti a nutnost vyrovnávat se s ní, to mě zaujalo.“

Goldflam pro představení využil nejen Pavlovy prozaické texty, ale i dopisy bratrům a jeho biografii od Arnošta Lustiga, Pavlova životního přítele. Z nich čerpal představu o autorově duševní nemoci, maniodepresivní psychóze, o pobytech v nemocnici (v letech 1964 až 1973 absolvoval šestnáct léčebných pobytů) a o tom, jak důležitý pro něj život s rodiči a bratry na Berounce byl.

Když vyšla Pavlovi roku 1970 próza *Smrt krásných srnců*, napsal bratrovi Hu-

govi: „Tady nejde o žádné živobytyčko ani o dobré čtení. To je příběh mého srdce. Musel jsem překonat pět let bláznince, abych ten příběh mohl napsat. Málo jsem Vám ještě o tom vyprávěl. Vždycky jsem si v blázninci říkal, že to musím vydržet, protože jsem nenapsal ještě o Proškovi, byla to moje hvězda, vždycky jsem myslel na to, že tu mám ještě ten dluh a že to nesmím udělat.“

ZBLÁZNIL JSEM SE...

Představení v Rokoku začíná větou hlavního protagonisty: „Zbláznil jsem se na zimních olympijských hrách v Innsbrucku.“ Další děj, který se rozvíjí během první poloviny večera, jako by se už odehrával ve vzpomínce, již si nemocný Pavel vybavuje. Jedná se o události vybrané z jeho autobiografických „rybářských“ próz, které psal už

Ota Pavel v podání Vasila Fridricha. Foto Alena Hrbková.

jako těžce nemocný na počátku sedmdesátých let. Začínají nočním chytáním ryb s celou rodinou a milostným vzplanutím tatinčka Lea ke sličné manželce zástupce firmy Electrolux a končí návratem bratrů a otce z koncentračního tábora, otcovým nadšením pro komunismus a následným rozčarováním během procesů se skupinou kolem Slánského. Osudy Popperovy rodiny se odvíjejí nejen v reálném – některými replikami Poláčkovy texty připomínajícím – světě, ale také ve sféře snů a představ. Tuto snovou atmosféru umocňuje projekce na zadní plochu jeviště: například když otec vypráví o obrovském parníku, který by je mohl odvézt z okupované země do Ameri-

ky, vyplouvá v pozadí na dobovém filmovém záběru zaoceánská loď, na níž mohou skuteční Popperovi už jen mávat.

Druhá část představení je situována do psychiatrické léčebny. Na scéně je nervózní, přerývaně a trhavě mluvící Pavel, který žije ve svém vlastním světě a s tím „normálním“ už komunikuje jen velmi obtížně. Nejen s novináři, kteří s ním přicházejí natočit rozhovory nebo s nemocničními zřízenci (hraji je mimochodem zdařile odpudivé typy), ale i s bratry. Během jejich návštěvy ožije teprve při přehrávání vzpomínek z dětství. Kruh života slavného spisovatele a představení se tak uzavírá.

Především ve druhé části exceluje představitel Oty Pavla, kterého hraje Vasil Fridrich – od prvního dějství jako by zbytečně, zestárl a ztěžkl, mimiku duševně nemocného zvládá, aniž by ji přehrával. I další herci výborně odpovídají svým předloham: skeptická maminka Hermína (Dana Batulková), malíř Nechleba (v provedení herečky Radky Fidlerové), Otovi bratři Hugo a Jiří (Martin Písařík a Viktor Dvo-

řák); snad jen sedlácky rozložitý Jan Vlášák není v roli nepraktického a fanfaronského Lea Poppera úplně věrohodný.

Představení v Rokoku rozhodně stojí za vidění. Jako zážitek z pěkné inscenace, pokus o přiblížení osudu oblíbeného českého židovského autora či jako variace na zdánlivě jednoduchou životní moudrost, kterou formuloval Ota Pavel v jednom z dopisů: „Umět se radovat. Ze všeho! Nečekat, že v budoucnu přijde něco, co bude to pravé, protože je možné, že to právě přichází právě teď a v budoucnu nic krásnějšího už neprijde.“

ALICE MARXOVÁ

(Další představení *Zlatých úhořů* v Divadle Rokoko se koná 12. prosince.)

EXPOZICE V KDYNĚ

V pošumavské Kdyni byla 28. října slavnostně otevřena stálá výstavní expozice věnovaná dějinám židovského osídlení ve městě a jeho širším okolí. Historické i současné fotografie, mapky, kopie archivních dokumentů a další exponáty zaplňují tři místnosti bývalého domu židovské náboženské obce, v němž sídlila v 19. století

pro úbytek věřících) synagogu v roce 1993 opustila, získal spojené budovy do vlastnictví soukromník, který prý chtěl v synagoze zřídit pivnici. Městský úřad ve Kdyni si však byl vědom náboženského a historického významu stavby, podařilo se mu spojené budovy od podnikatele vykoupit a pustil se do jejich nákladné rekonstrukce. Ještě před několika lety sídlilo v rabínském domě městské informační středisko s jen docela malou historickou expozicí, dnes už tedy dům slouží jako malé regionální „židovské muzeum“.

Mimořádně zajímavou součástí rekonstruované budovy je nová replika mikve. Podle rodinných vzpomínek jednoho ze židovských rodáků prý kdysi bývala pod synagogou rituální lázeň. Pod modlitebním sálem se opravdu dochovala suterénní místnost, sice už s moderní cementovou podlahou, jenže do tohoto „sklípku“ vedl z přízemí obecního domu zcela unikátní přístup: dvojí oddělené starobylé a úzké schody. Podle názoru některých odborníků mohlo snad jedno ze schodišť sloužit jako „nečisté“ k sestupu do lázně a druhé jako „čisté“ k výstupu... Po odstranění cementové podlahy nebyl předpokládán bazén mikve nalezen, objevil se však podzemní pra-

ŽIDOVSKÉ OSÍDLENÍ OKOLÍ KDYNĚ

Židovské osídlení doloženo od:

- 15. století
- 16. století
- 17. století
- 18. století
- 19. století

škola a do roku 1914 zde bydleli zdejší rabíni. V několika vitrínách jsou umístěny také trojrozměrné synagogální i domácí náboženské předměty, většinou zapůjčené z muzejních depozitářů. Největší prostor je věnovaný historii kdyňské židovské komunity, včetně kronikářských vzpomínek na jednotlivé rodiny, snímků jejich někdejších domů i rodinných fotografií, z okolí jsou pak připomenuty zaniklé městské náboženské obce a modlitební spolky v Janovicích nad Úhlavou, Merklíně, Staňkově, Švihově, Všerubech a v 15 dalších městečkách a vesnicích s jejich přestavěnými nebo už zbořenými synagogami, modlitebnami a hřbitovy. Odbornou náplň expozice připravil ing. dr. Václav Chvátal z Muzea Českého lesa v Tachově.

Patrový obecní (rabínský) dům tvoří stavební celek s pozoruhodně dochovanou synagogou, která je také přístupná návštěvníkům a konají se v ní např. koncerty. Obě spojené budovy byly postaveny v letech 1862 až 1863. Po značném úbytku věřících (stěhováním do větších měst) synagoga už v roce 1936 přestala sloužit k bohoslužbám. Od roku 1945 měla budovu pronajato a od roku jí 1948 vlastnila Církev československá husitská, jejíž farní úřad sídlil v rabínském domě. Interiér synagogy však stále zůstal zachovaný v původní podobě, včetně dřevěného aronu ha-kodeš, lavic, dřevěné ženské galerie a ornamentální výmalby stěn i klenby od domažlického malíře Ignáce Amerlinga. Když církev (také

ŽIDOVSKÉ PAMÁTKY OKOLÍ KDYNĚ

- židovský hřbitov
- židovský hřbitov zaniklý
- židovská synagoga včetně mešity
- židovská mešita
- synagoga byla zbořena ve 20. století
- modlitebna existovala v 19. století
- zachovaná budova židovské školy

men, dostatečný k trvalému plnění vodní nádrže. A tak město zřídilo v rohu suterénní místnosti téměř dokonale, kameny obloženou a vydlážděnou „mikve“ s kamennými přístupovými schůdky, projektovanou podle skutečných vzorů.

Otevření nové výstavní expozice pro veřejnost bylo součástí slavnostního shromáždění v opravené synagoze, pořádaného městským úřadem k 90. výročí vzniku Československa. Na závěr slavnosti zazpíval pozoruhodný tachovský ženský soubor Lach, který se specializuje na písně v hebrejštině.

JIRÍ FIEDLER

BANSKÁ ŠTIAVNICA

Banská Štiavnica je malebné banské mesto, situované uprostred Štiavnických vrchov. Má veľmi bohatú históriu, dnes sa nachádza v dosť smutnom, zanedbanom stave. Banské mestá Uhorska nedovoľovali Židom usadiť sa trvale v intraviláne. Toto obmedzenie pretrvalo ešte aj po roku 1840, keď sa Židom úradne povolilo vstúpiť do všetkých miest s výnimkou banských a ukončilo ho až Rakúsko-Uhorské vyrovanie roku 1867. ŽNO v Banskej Štiavnici je zaznamenaná po roku 1879. Následne vznikali aj pridružené inštitúcie, Chevra Kadiša (1892), škola (1887) a pekná synagoga postavená roku 1893. Vrchol počtu židovských obyvateľov je zaznamenaný okolo r. 1910 (527), v medzi-

vojnovom období ich žilo v meste necelých štyristo. Holokaust urobil bodku za organizovaným židovským životom aj v Banskej Štiavnici, dnes pravdepodobne nežije v meste ani jeden obyvateľ židovského pôvodu. Čo však pretrvalo, to je spomenutá budova kedysi malebnej synagógy. Dnes je to ruina patriaca súkromným osobám. Zachoval sa aj pomerne rozsiahly židovský cintorín na okraji mesta, ktorého vstupná budova (cadik hadin) je zastrešená betónovou kopolou.

Cintorín sa v minulosti stal terčom niekoľkých vandalských útokov, časť náhrobných kameňov bola nenávratne poškodená. V roku 2005 sa začala rekonštrukcia cintorína a oprava vstupnej budovy. S uznaním treba spomenúť aj dobrovoľnú pomoc miestnych stredoškolských študentov z Gymnázia Andreja Kmeťa pod vedením pani profesorky Dr. Beaty Nemcovej. Zatiaľ je ukončená len prvá etapa rekonštrukčných prác, pokračovať v práci sa bude v blízkej budúcnosti.

JARO FRANEK

Cintorín po čiastočnej rekonštrukcii. Foto archiv.

TEREZÍNSKÉ STUDIE PODVANÁCTÉ Z NOVÝCH KNIH

Více než dvě stě odborných studií, esejů, dokumentů a dalších textů je uloženo ve sbornících *Terezínských studií a dokumentů*, které vycházejí už řadu let v české a německé verzi. V prvních ročnících se editoři sborníků zaměřili především na texty zabývající se okolnostmi existence a významu terezínského ghetta; bylo třeba vyplnit bílá místa, která nám – ne zcela vlastní vinou – zanechala česká historiografie před rokem 1989. V posledních několika ročnících se tematický záběr sborníků rozšiřoval tak, že zasahuje různé momenty přípravy, průběhu a důsledků holocaustu, autoři mohou otevírat nová témata, přinášet hlubší pohledy historické, sociologické aj. Je tomu tak i ve sborníku *Terezínské studie a dokumenty XII*, který nedávno vyšel.

Sborník přináší devět prací deseti historiků z Čech, Německa, Rakouska, Izraele a USA. V prvním příspěvku se autor, doktorand Univerzity v Southamptonu Jan Láničec, věnuje tématu, které nebylo dosud podrobně prozkoumáno a zhodnoceno: problematice československých exilových institucí v Británii a jejich vztahu k židovské otázce v průběhu světové války. Jeho studie *Arnošt Frischer a jeho činnost na pomoc Židům v okupované Evropě (1941–45)* sleduje podrobně snahu jediného zástupce židovské menšiny v exulantské čl. Státní radě přimět českou vládu i spojení k intenzivnějšímu zájmu o osud Židů v okupované Evropě. Příspěvek historičky Židovského muzea v Praze Magdy Veselské se zabývá životem a dílem historika umění a právníka Josefa Poláka, za protektorátu hlavního kurátora Židovského ústředního muzea v Praze. Autorka dokládá, proč dr. Poláka považuje za budovatele a hlavního organizátora muzea.

Americko-český historik Peter Richard Pinar, autor studie *Humor ve službách pomluv s podtitulkem Prvky antisemitismu v tzv. „politických skečích“ vysílaných Českým rozhlasem v l. 1941–45*, se rozhodl velmi podrobně popsat jeden segment zajímavého a velkého tématu: kulturní kolaborace; jeho stať je určitě dobrým podkladem pro nějakou budoucí širěji pojatou stu-

dii. Ve své stati o průběhu restitucí uměleckých předmětů, uloupených rakouským Židům, se vídeňský historik Ingo Zechner zabývá problematikou také obecněji a rozebírá její právní, etické, politické aj. aspekty. Český historik a biolog Michal Šimůnek přináší zajímavý vhled do historie nacistické rasové politiky: sleduje vliv první světové války a německé porážky na radikalizaci názorů německých teoretiků „rasové hygieny“ v letech 1915–25. Berlínský politolog, docent Akim Jah, se zabývá historií sběrného tábora v Grosse Hamburger, kde byla internována většina berlínských Židů, postupně pak deportovaných do Terezína.

Metodologií práce s prameny k historii šoa se zabývá vídeňská germanistka Veronika Zanglová. Profesor univerzity v Oldenburgu, historik a politolog Ahrlich Meyer, a historička Insa Meineroová z Univerzity v Kostnici publikovali ve sborníku studii na málo známé téma: židovští uprchlíci v západní Evropě v době deportací roku 1942. Příběhy židovských rodin z Nizozemska, Belgie či střední Evropy, které se snažily dostat do tzv. svobodné zóny ve Francii, popř. do Švýcarska, štvanných z místa na místo a lovených jako zvěř, jsou ořesné.

Otevřete-li jakékoli dílo o holocaustu, nemůžete počítat s oddechovou četbou, některá témata však berou dech i otrlým čtenářům. Patří k nim bezesporu stať *Mateřství v ohrožení*, kterou pro sborník napsala profesorka Hebrejské univerzity Dalia Oferová. Autorka rozebírá možnosti, které měly židovské ženy k dispozici pro záchranu svých dětí v přízračném světě šoa. Zaznamenává mj. zprávu R. Bondyové o matkách z Terezína v Osvětimi v červnu 1944: z asi 600 matek malých dětí se jen dvě rozhodly podstoupit selekci (a možná se tak zachránit), ostatní zůstaly se svými dětmi, třebaže věděly, že je čeká konec v plynových komorách. (tp)

Terezínské studie a dokumenty 2007, vydal Institut Terezínských iniciativ v nakl. Sefer, Praha 2008. Editorky Jaroslava Milotová a Anna Hájková. Grafická úprava a obálka Aleš Krejča. Str. 406, cena: 300 Kč.

Luc Rosenzweig: ARIEL ŠARON

Autor (známý francouzský novinář a spisovatel) rekapituluje život izraelského premiéra Ariela Šarona v kontextu společenských, politických a vojenských událostí, které židovský stát prožíval od svého vzniku v roce 1948 a na nichž se Šaron – na bojištích i jako politik – nezanedbatelnou měrou podílel. Rosenzweig představuje Šarona jako pozoruhodného a rozporuplného člověka, který má řadu odpůrců i příznivců. „Politický jestřáb, buldozer, patron židovských osadníků, pravičák, který osady evakuoval, tvrdohlavý dědek, největší hrozba pro bezpečnost světa“ – taková označení padají na jeho hlavu už dlouhá desetiletí. Šaronova osobnost, jeho lidský vývoj i politické ambice jsou v knize zachyceny zajímavě, věrohodně a v zasvěceně podaných historických souvislostech.

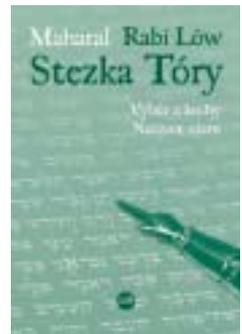
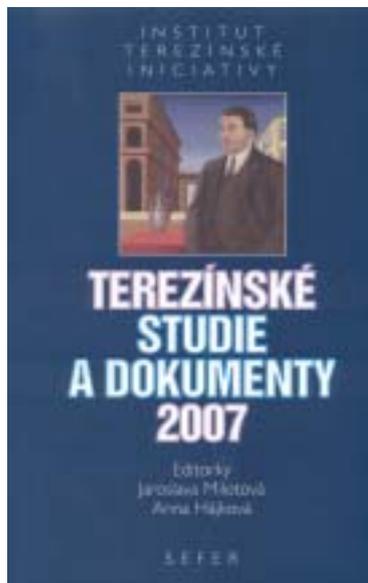
Vydává pražské nakladatelství Garamond. Z francouzštiny přeložil Dušan Provazník. 320 stran, 279 Kč.

Maharal (Rabi Löw): STEZKA TÓRY, VÝBĚR Z NETIVOT OLAM

Ústředním tématem knihy *Netivot olam* je vnímání etiky lidského konání podložené citáty z Tanachu a Talmudu. Po knize *Stežka návratu* (2007), která obsahuje reprezentativní ukázky ze čtyř „stežek“ a jednu kompletní „stežku“, představujeme nyní českému čtenáři stěžejní a nejobtížnější část *Netivot olam*, *Stežku Tóry*. Jak napsal rabi Löw v předmluvě: „Je patrné, že staří učenci kladli lidem na srdce moudrá slova o morálce a mnohá z nich se nacházejí v Talmudu, aby vedla lidi po cestách dobrých a přímých. A zdálo se mi správné tato slova sesbírat a uspořádat. Mým jediným přáním je, aby ten, kdo hledá poučení o morálce, která je v souladu s názory rabínů, našel vše pohromadě, v jedné knize. A nazval jsem tuto knihu Stežkami světa (Netivot olam), na nichž není smrti.“

Knihu přeložil Jan Divecký, který je také autorem komentáře, životopisu rabiho Löwa, bibliografie jeho díla a slovníku pojmů.

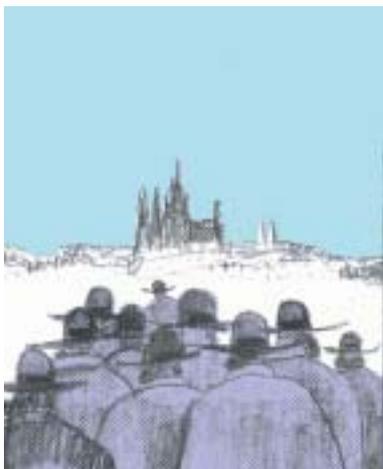
Vydává pražské nakladatelství p3k; 136 stran, prodejní cena 219 Kč, přes zášilkový prodej (e-shop na www.p3k.cz nebo email: objednavky@p3k.cz) 185 Kč (+ poštovné).

OZVĚNA Z UŽHORODU ...a další události

/Vybráno z českého tisku/

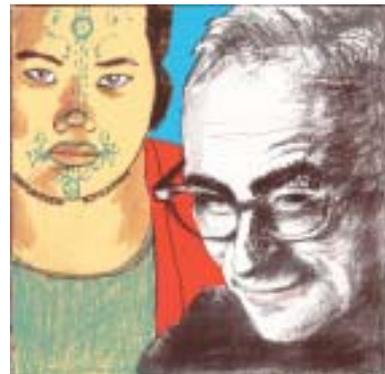
ČT 24 (14. 11.) zaznamenala, že před 44 lety dorazily do londýnského Kent House dva kamiony se 1564 svitky Tóry, které před válkou patřily židovským komunitám v Čechách a na Moravě, ale v 60. letech je do Londýna prodal za 30 tisíc dolarů československý stát. Svitky byly restaurovány a zapůjčeny do židovských komunit po celém světě. Posledních asi 150 exemplářů je nyní vystaveno v expozici v Kent House, která také líčí pohnutou historii svitků. ■ Média, např. ČRo1 (18. 11.), referovala o útoku pravicových extremistů na převážně romské sídliště Janov v Litvínově. „Když proběhl před rokem pokus o demonstraci v takzvaném Židovském Městě v Praze, obrovská mediální masáž vedla k rozsáhlým demonstracím a velmi jednoznačnému odmítnutí té provokace. Když se teď v podstatě to samé opakovalo v Litvínově, následovalo ticho. Naše společnost jako celek nebyla ochotna se postavit za své romské spoluobčany,“ řekl mj. J. Charvát z pražské fakulty sociálních věd. ■ Mladá fronta Dnes (15. 11.) referovala o tom, že díky výsledkům listopadových voleb Židovské obce v Praze byl jejím předsedou znovu zvolen František Bányai. ■ Média (např. ČR 6. 11. 11.) zaznamenala, že se do české metropole sjelo téměř 200 rabinů ze všech evropských států na třídní konferenci; setkání navázalo na Světové fórum o holocaustu, jež se uskutečnilo v Bruselu jako připomín-

ka 70. výročí křišťálové noci. „Shromáždění má podtitul ‚Z temnoty do světla‘, to znamená z temna dvou totalit k návratu do Evropy, jehož je právě Praha dokladem,“ řekl ČTK tajemník FŽO. ■ Rakovnický deník (19. 11.) zaznamenal, že se zeď tamního židovského hřbitova svalila na sousední pozemek. ■ Zrekonstruovaná turnovská synago-

ga se poprvé od 50. let otevřela veřejnosti; čtenáře o tom zpravil Turnovský a semilský deník (21. 11.). ■ Strakonický deník (10. 11.) připomněl, že uplynulo 95 let od úmrtí zakladatele českého selského hnutí, hlavního ideologa Agrární strany Alfonse Štastného. Deník mj. připomíná, že politikův otec byl sedlák a Žid. ■ Pod titulkem „Čistý charakter ve špinavé době“ otiskly Lidové noviny (20. 11.) článek o Rudolfu Margoliově, který byl popraven s dalšími komunisty v komunisty inscenovaném procesu s Rudolfem Slánským v r. 1952. ■ MfD (15. 11.) u příležitosti nedožitých osmdesátin Jiřího Gansa z Českých Budějovic, „snad největší oběti komunismu v 80. letech“, připomněla okolnosti jeho pronásledování a věznění: byl odsouzen jako špion mj. za „pozorování letiště“. Gans byl na jedno oko téměř slepý, na druhém měl patnáct dioptrií. Dostal exemplárních 15 let (prokurátor navrhoval trest smrti). ■ Média (např. LN, 10. 11.) přinesla zprávu o tom, že bylo v Berlíně nalezeno 28 původních stavebních plánů plynových komor a krematorií v Osvětimi z roku 1941 a 1943, na jednom plánu je údajně vlastnoručně Himmlerův podpis. Podle ředitele Spolkového archivu v Berlíně jsou dokumenty nezvratným důkazem masových vražd. ■ Hospodářské noviny (12. 11.) komentovaly Lanzmannův dokument *Šoa*, který vysílala ČT 2: „Devět a půl hodiny trvá a přece se v jeho průběhu ani na konci nechce zvednout od obrazovky a jen tak někam jít...“ ■ Pod titulkem „Jak Harry Jelínek neprodal Karlštejn“ psal Magazín Práva (8. 11.) obsáhle o životě a díle českého podvodníka. Ten nebyl, jak se občas soudí, Žid, ale naopak antisemita (a agent Siecherheitsdienstu); za protektorátu vydával antisemitskou a protibeneškovskou literaturu, propagoval mj. zajímavou teorii, podle níž by směli mít nemovitý majetek jen árijci. Po r. 1945 zmizel kdesi v Itálii. ■ Pod titulkem „Hugo Bergmann – Z Prahy do čela slavné univerzity“ publikoval týdeník Reflex (30. 10.) portrét Kafkova přítele a spolužáka, později ředitele Národní knihovny v Jeruzalémě a profesora filosofie na Hebrejské univerzitě. ■ Pod romantickým titulkem „Listopadové klopytání mezi větrem a lupením“ se rozepsal Regionalist (14. 11.) o sporu ohledně kácení stromů na židovském hřbitově ve Větrném Jeníkově. ■ Všechna významnější média připomněla 70. výročí pogromu tzv. křišťálové noci. ■ České noviny (10. 11.) informovaly o tom, že pražská policie v předvečer výročí hlída-

la židovské objekty před hrozbou napadení extremistů. ■ Pod titulkem „Abraham bojuje o záchranu mikve“ psal Domažlický deník (12. 11.) o tom, jak se „Občanské sdružení Abraham Poběžovice“ snaží o záchranu „unikátní památky“ z počátku 19. století, k níž se „váže spousta pověstí“. ■ Týdeník Respekt (24. 11.) publikoval portrét francouzského antropologa, filosofa

Kresby Antonín Sládek.

a čelného představitele strukturalismu Clau-
da Lévi-Strausse, který se dožil sta let. Připomíná mj., že pocházel ze židovské rodiny, jeho dědeček byl rabinem ve Versailles ■ Týdeník Týden (10. 11.) krátce recenzoval poslední svazek trilogie izraelsko-české autorky Ruth Bondyové, nazvaný *Boží hody*; kniha pojednává „o vztahu Židů v Čechách a na Moravě (ale nejen tam) k jídlu a o významu jídla v jejich životě“. ■ Právo (1. 11.) referovalo krátce o tom, že slovenský Ústav paměti národa zveřejnil na internetové stránce jména arizátorů židovského majetku v letech 1940–45. ■ Pátek, Magazín LN (21. 11.) pod titulkem „Lovec temných vzpomínek“ informuje o desetileté práci historika a dokumentaristy Lukáše Příbyla, který hledal po celém světě svědky dění v málo známých vyhlazovacích táborech na východě. Jeho dokument *Zapomenuté transporty* přirovnává k Spielbergovu projektu. „Devadesát devět procent hledání byly slepé uličky,“ řekl Příbyl LN. „Ty, kteří to peklo přežili, spojovalo jediné: údiv, že se o ně někdo po takové době zajímá...“ ■ Týdeník Respekt (27. 10.) v reportáži o Podkarpatské Rusi připomíná židovskou menšinu (před válkou kolem sta tisíc osob, každý pátý obyvatel regionu). Na otázku, co po té velké menšině zbylo, průvodkyně v užhorodské synagoze, jež slouží jako koncertní sál, zatleská a řekne: „Slyšíte? Nic tady po nich nezůstalo, jen ozvěna.“ ■ HN (27. 10.) pod titulkem „Útoky na bankéře připomínají pogromy“ zaznamenaly názor ředitele významného německého ekonomického institutu: „Lidé v každé krizi hledají obětího beránka.“ Po světové krizi 1929 si to odnesli Židé, v dnešní krizi jsou to „manažeři bank“. (tp)

IZRAEL: Obavy z Obamy

Volby amerického prezidenta jsou v Izraeli vždy reflektovány velmi silně, pro mnohé až nadměrně. Komentátoři se pak často uchylují ke klišé, že Izrael je 51. státem USA. Letošek ale i tuto obvyklou praxi překonává. Není divu. Volební kampaň byla nejdlejší a nejdražší v amerických dějinách a poprvé se do Bílého domu nastěhuje černoch, tedy Afroameričan Barack Hussein Obama z Demokratické strany. To už je dost historických primátů.

Mezi Židy ovšem panují velké názorové rozdíly. Zatímco v samotných USA hlasovaly pro Obamu více než tři čtvrtiny z tamní 5,5milionové židovské komunity, v Izraeli se značná část z tamní 5,5milionové židovské komunity Obamovy vlády spíše obává.

Obama je v mnoha izraelských očích produktem politicky korektní a multikulturní společnosti, tedy poměrů, z nichž vyrůstá tzv. nový či levicový antisemitismus. Ten, na rozdíl od antisemitismu klasického, pravicového, zapšklého a tmářského, se ani slovem neotírá o Židy, zato se s oblibou naváží do Izraele jako do kolektivního Žida. A také do Bushovy Ameriky. Dnes už nelze jen tak napsat a publikovat, že Židé jsou hamižní, lakotní, arogantní a agresivní. Zato jde bez problémů tvrdit – a sklízet za to ovace –, že Bushova Amerika je hamižná a Izrael agresivní. Nepřijatelný stereotyp arogantního Žida je nahrazen přijímaným stereotypem arogantního Izraele. Tlaky, které se ještě před sto lety ventilovaly v lidovém protižidovství, se teď s posvěcením intelektuální levice ventilují v anti-amerikanismu a protiizraelství.

Obama vzešel z prostředí amerických univerzit 80. let, kde se tyto stereotypy rodily a kultivovaly, kde odpor k imperialistické Americe a Izraeli je normou, ne výjimkou. Lidé s takovou průpravou se pak spíše než s Izraelem solidarizují se slabými a utlačovanými třetího světa, jejichž totemovou figurou jsou Palestinci. V zásadě nic proti takové solidaritě, jenže v těchto případech se často uskutečňuje na úkor Izraele, dokonce na úkor samotné jeho legitimacy. Stačí si vzpomenout na neblaze proslulou „konferenci o rasismu“ OSN před sedmi lety v Durbanu, která se

zvrhla v dehonestaci USA a Izraele, a na její chystanou reprízu.

Právě tady koření obavy části Izraelců ze „změny“, poněkud měňavkovitého Obamova hesla, které se teď skloňuje po celé planetě. Ty obavy se samozřejmě netýkají toho, že by americký prezident Izrael delegitimizoval. Jde spíše o to, že Obama necítí k Izraeli žádný konkrétní vztah, že ani nevidí důvod k solidaritě s ním.

AŽ NA PÁTÉM MÍSTĚ

„Průměrný Izraelce se na Obamu dívá s velkým podezřením,“ říká v listu *Globe and Mail* izraelský politolog Rafi Smith. A stačí málo. Už jen prostřední jméno Hussein prý lidi přesvědčuje, že Obama je

Barack Obama na prezidentském fóru v Las Vegas. Foto archiv.

méně proizraelský a více proarabský, pro-muslimský.

Jasně to ukazuje článek Alufa Benna v deníku *Ha'arec*. Zachycuje starší Izraelku, původem z Iráku, jak říká své dceři: „Viděla jsem je tancovat. Jsou jako Arabové.“ Má tím na mysli Afroameričany v televizním přenosu po Obamově vítězství, její srovnání se bezpochyby týká Palestinců, kteří podobně oslavují i sebevražedné atentáty, a aby nebylo pochyb, dcera hned odpoví: „Já vím – bude podporovat Palestinu.“ Vedle stojící muž to pak zobecní pro celý stát: „To je náš konec. Seberegion nám záruky vojenské pomoci.“ Má tím na mysli nového amerického prezidenta.

Odborníci nepropadají panice, ale i oni teprve pomalu hledají odpovědi na otázky, které jsou ve vzduchu. Jisté je, že Blízký východ, natožpak samotná Svatá země, nejsou pro Obamu prioritou. Říká to i „vysoký izraelský diplomat“ citovaný deníkem *Jerusalem Post*: Na prvním místě

bude pro Obamu záchrana americké ekonomiky v době krize, na druhém místě války v Iráku a Afghánistánu, na třetím místě napětí s Ruskem, na čtvrtém zhoršující se pozice USA v Jižní Americe a až pak přichází v úvahu zájem o konflikt na Blízkém východě, dosavadní mantra všech prezidentů.

Barry Rubin z Interdisciplinárního centra v Hercliji tvrdí, že zvláštní americko-izraelský vztah vydrží, ale „extrémně se obává“ nechtěných důsledků Obamova přístupu k regionu. Podle Rubina se Blízký východ rozpadá do dvou bloků – na vlády islamistické, řízené či inspirované Íránem, a vlády prozápadní. „Mé znepokojení se týká toho,“ pokračuje Rubin, „že islamisté budou považovat Obamu za slabého a budou se cítit schopni dělat to, co chtějí. Írán se nebude bát vývoje jaderných zbraní, Hizballáh se nebude bát zaútočit na Izrael a stejně tak Hámás.“ Podle Rubina prozápadní lídři na Blízkém východě pocítí, že ztrácejí nezbytnou podporu Washingtonu, a pak se pokusí usmiřovat s Íránem. Obecně vzato se islamisté budou cítit silnější.

ODPOVĚDĚL OTÁZKOU

Postoje k Baracku Obamovi rezonují i s izraelskými volbami, které proběhnou za dva měsíce, 10. února. Již citovaný politolog Rafi Smith soudí, že oceňují-li Izraelci Obamu jako sla-

bou oporu Jeruzaléma, bude z toho těžit lídr pravicové opozice Benjamin Netanjahu. Může argumentovat, že doba uzrála právě pro tak silného premiéra, jakým je on. Aluf Benn to v *Ha'arecu* shrnuje lapidárně: Obama posílí Livniovou, kásámy posílí Netanjahua.

Jenže tohle jsou jen spekulace a bonmoty. Zajímavější bude skutečné lámání chleba. Ve věci obrany proti hrozbě Íránu lze Obamovi věřit, že ohrožení nepřipustí, to je i americký zájem. Mnohem větší nejistota však panuje ohledně jeho postoje ke hranicím Izraele. George W. Bush jako zatím jediný prezident uznal, že nepovažuje linii příměří z let 1949–67 za uznávanou hranici, že Izrael může s Palestinci dojednat jiný průběh, odchýlený od „zeleňé čáry“. Uzná to též Obama? Když se ho na to v červenci ptal šéfredaktor listu *Jerusalem Post*, Obama odpověděl věru po židovsku – otázkou.

ZBYNĚK PETRÁČEK

Kalendárium

PŘED 360 LETY, na podzim roku 1648, ukončil vestfálský mír třicetiletou válku. V jejím průběhu trpěli židovští obyvatelé českých zemí stejnou měrou jako křesťané. Zažívali hlad, postihl je mor (r. 1639 mu podlehla polovina pražského ghetta), hlavně však na ně doléhaly přímé válečné útrapy: nájezdy žoldnéřů, vraždy, pogromy; jejich ztráty byly dokonce relativně vyšší než ztráty ostatní populace (asi třetina obyvatel). Zhoršila se také jejich hospodářská situace. Někteří jednotlivci zbohatli, ghetta jako celek ale zchudla: vyčerpaly je obrovské finanční částky odváděné královské komoře a jiné vrchnosti, na vydržování vojsk, na úroky z půjček, na kontribuce válčícím stranám, pokuty apod. To vše nebylo možno krýt výnosem z obchodu, jehož možnosti válka značně omezila. Přesto se nedá říci, že léta 1618–48 byla nejhorší v jejich starší historii. I za války se totiž těšili z tolerantnějšího postoje habsburských panovníků, kteří potřebovali zboží a peníze židovských obchodníků a bankéřů pro nákladný dvůr, na boje s Turky a na vyčerpávající zápas s odbojnými českými stavy a jejich spojenci. V době třicetileté války Židé získali od Habsburků důležitá privilegia, která podstatně rozšířila prostor pro jejich obchod a řemesla a hlavně potvrdovala, že nesmějí být vyháněni ze země. Privilegia byla pro-

Hugo Haas 1934. Foto archiv.

jevem intenzivního (ovšem dočasného) zájmu dvora na hospodářském posílení ghetta a zároveň také odměnou za loajální postoj k dynastii.

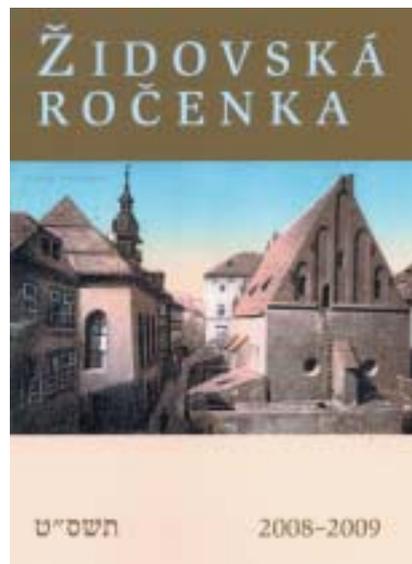
Důvody, které české Židy přiměly stát na straně Habsburků, nejsou nepochopitelné. Obávali se, že české evangelické stavy budou chtít uskutečnit plány, naznačované už před Bílou horou, zruší daná privilegia a nebudou židovské společenství v zemi chránit. Tyto obavy byly oprávněné a v pří-

padě vítězství protihabsburské strany je zcela pravděpodobné, že by jejich osud „byl zpečetěn“ (J. Janáček). Uvážíme-li, že si nemohli být jisti ani v obchodní sféře, zdá se být přirozené, že se přikláněli spíše k té straně, jejíž nepřítelství znali a která se navíc zdála bezpečněji zaručovat jejich v posledních padesáti letech příznivé hospodářské postavení.

Ještě na podzim 1648 konfirmoval Ferdinand III. českým Židům starší privilegia a mj. znovu potvrdil, že nesmějí být vyháněni ze země. Zdálo se tedy, že je vše v pořádku. Nebylo: překvapivě brzy po vestfálském míru nastaly změny. Roku 1650 český zemský sněm vydal usnesení, kterým se značně omezovalo podnikání Židů a navrhovalo, aby směli nadále pobývat jen tam, kde „seděli“ před 1. lednem 1618. Je jasné, že popud k částečnému vypovězení vyšel od vídeňské vlády a že Ferdinand musel se vším souhlasit.

Ze země měly odejít nejméně dvě třetiny Židů (A. Rezek). Jestliže k žádnému velkému stěhování nakonec nedošlo, bylo to proto, že se včas vzchopili k obraně. Svou roli tu sehrála i politika moravského zemského sněmu, který celou věc oddaloval: vypovězení mělo postihnout především Židy usedlé na šlechtickém majetku, a těch bylo na Moravě mnoho. Nakonec roku 1681 Leopold I. jako hraniční datum určil rok 1657 a de facto tak uznal stávající rozsah židovského osídlení. Židé v českých zemích si oddechli. Ne nadlouho. Když se po vestfálském míru úpadek válkou podlomeného hospodářství oproti očekávání nezastavil, ale ještě se prohluboval, začali být nejen řemeslníci a obchodníci, ale také mnozí dvorští úředníci přesvědčeni, že Židé jsou na překážku křesťanskému podnikání a obchodu. A že tedy – jako tolikrát v dějinách minulých i budoucích – musí poté, co splnili svou úlohu v hospodářské oblasti, odejít. Židy v Čechách čekalo dlouhé období „úředního antisemitismu“ (J. Prokeš), kdy zápasili o své bytí a nebytí v zemi.

Z VÝROČÍ připadajících na prosinec si chceme připomenout dvě. Před 40 lety zemřel český a americký filmový a divadelní herec a režisér **HUGO HAAS** (18. 1. 1901 Brno–17. 12. 1968 Vídeň). Na počátku příštího roku tomu bude 70 let, kdy dostal z rasových důvodů výpověď z Národního divadla. Brzy poté emigroval. Dva dny po Haasovi, tedy rovněž před 40 lety, zemřel v Tel Avivu **MAX BROD**, pražský rodák (23. 5. 1884), spisovatel, filosof, novinář, kritik a překladatel, přítel a monograf Franze Kafky, propagátor české kultury. Také on musel z vlasti uprchnout před nacisty. (tp)

Židovská ročenka 5769 obsahuje již tradičně texty domácích i zahraničních autorů, práce beletristické i historická pojednání, prózu i poezii:

Profesor **JEHUDA BAUER** patří k předním historikům šoa. Pro *Ročenku* jsme vybrali jeho stať „Lze holocaust vysvětlit?“. **KATEŘINA ČAPKOVÁ** a **MICHAL FRANKL** se mj. věnují osudům evropských židovských uprchlíků, kteří se v době nacismu uchýlili do Československa. Text v *ŽR* ukazuje, jak iluzorní toto útočiště bylo. Na osudy sionisty Arnošta Frischerera, jenž byl za války členem exilového parlamentu v Londýně, upozorňuje **JAN LÁNIČEK**. Evropské události let 1809 a 1810 očima mikulovského kronikáře **Abrahama Trebitsche** zaznamenala **IVETA CERMANOVÁ**.

Historik a politolog **WALTER LAQUEUR** (nar. 1921) uveřejnil svoje vzpomínky; část o Palestině těsně před vypuknutím 2. světové války přetiskujeme. Břeclavského rodáka, doktora **HANUŠE Z. WEIGLA** (nar. 1912), nemusíme čtenářům příliš představovat. Jistě je potěší, že v *Ročenke* naleznou jeho vzpomínky na mládí v Brně i život ve Svaté zemi. O osudech **Natana Ščaranského**, bývalého sovětského disidenta a poté ministra izraelské vlády, píše britský novinář **DANIEL JOHNSON**. **Arielu Šaronovi** je věnována kapitola z knihy francouzského autora **LUCA ROSENZWEIGA**.

Z beletrie naleznete v *ŽR* prózu izraelského autora **A. B. JEHOŠUY** a texty u nás zcela neznámých spisovatelů: autora svěrázných aforistických čtyřverší „gariků“, **IGORA GUBERMANA** z Moskvy a **LINOR GORALIKOVÉ** z Ukrajiny. A na závěr: o Židech, tentokrát poněkud překvapivě jako o pionýrech na americkém Západě, píše **Hana Ulmanová**. (Ročenka bude v distribuci začátkem prosince.)

am

ŽIDOVSKÁ OBEC V PRAZE

(Židovská radnice, Maiselova 18, Praha 1)

Káva o čtvrté

■ Ve čtvrtek **4. prosince** v 15.00 uvítáme mezi námi spisovatelku, scenáristku a publicistku, ale také nejmladší signatářku Charty 77 a bývalou členku skupiny Mišpacha **Terezu Boučkovou**. Občerstvení, vstup volný. Připravil a moderuje Honza Neubauer, jan@neub.biz.

PODVEČER YVONNE PŘENOSILOVÉ

■ Ve středu **10. prosince** v 15.00 bude hostem Y. Přenosilové PhDr. Jan Nepomuk Assmann, kurátor Muzea hl. m. Prahy. Bude mluvit o dalších zajímavostech na téma „židovští mecenáši a výtvarní umělci“.

(Změna programu vyhrazena. Pořad se koná za finanční podpory pražského magistrátu.)

CHANUKA 5769

■ Židovská obec v Praze vás srdečně zve na oslavu svátku Chanuka, která se koná v neděli **21. prosince** od 19 do 24 hodin v sálech Židovské radnice v Praze.

Letos to bude *Chanuka v jazzovém, šansonovém a tradičním stylu*.

Program, připravený jazzovými zpěvačkami Evou Svobodovou a Veronikou Diamant, vám nabídne tradiční chanukové písně, ale i jazzové evergreeny, šansony a „protestsongy“ Haliny Pawlovské, písně z autorské dílny Veroniky Diamant a také písně Leonarda Cohena. To vše bude doplněno úryvky z humorných povídek židovských autorů. Zpěvačky doprovodí Kvartet Jakuba Zomera spolu s dívčím triem. Večerem budou provázet moderátoři a herci Zuzana Dřízhalová a Patrik Vojtíšek.

Po skončení hlavního programu bude k poslechu i zábavě hrát instrumentální trio – obecní šraml Ondřeje Ernyeie.

V sále ve 3. patře vystupuje od 21.30 hudební skupina Trombenik, která hraje tradiční židovskou hudbu (klezmer), inspirovanou balkánskými, cikánskými, jazzovými a latinskoamerickými rytmy.

Vstupenky si můžete zakoupit od **8. 12.** v pokladně ŽOP. Cena: 120 Kč; důchodci a studenti: 60 Kč; k stání a po skončení hlavního programu: 50 Kč. Změna programu vyhrazena.

CHANUKA PRO DĚTI

■ Chanuková oslava pro děti se koná se **21. prosince** od 14.30 v jídelně ŽOP. Promluví pan rabín, malí i velcí herci z divadla Feigele zahrají pohádku I. B. Singera *Mázl a Šlimázl*, vystoupí děti z Bejchadu a zapíjejí žáci z Lauderovy školy. A samozřejmě, jako vždycky, připomeneme příběh o Maka-bejských a o zázraku s olivovým olejem.

■ Divadlo Feigele zahraje svou novou pohádku také **22. 12.** na Židovské obci v Brně.

vn

KULTURNÍ POŘADY

Chanuka a soubor Feigele. Foto Jaroslav Kučera.

DOMOV SENIORŮ HAGIBOR

(Vinohradská 159, Praha 10)

■ Dne **10. 12.** bude ve 14.30 ve vstupních prostorách Hagiboru otevřena výstava prací grafičky a ilustrátorky **Karly Ryvolové**.

■ Dne **14. 12.** se ve 14.00 koná ve společenském sále veselé odpoledne pro děti a rodiče, které pořádá Bejachad ve spolupráci s Hakoach *Před Chanukou o Chanuce*.

■ Dne **17. 12.** ve 14.30 se uskuteční v koncertním sále vernisáž výstavy *Krajina má známá – neznámá* malířky Rozy Tiché.

VZDĚLÁVACÍ A KULTURNÍ CENTRUM ŽM V PRAZE

(Maiselova 15, 3. patro, Praha 1)

■ Není-li uvedeno jinak, začínají programy v 18 hodin a vstup na ně je 20 Kč.

■ 2. 12.: *Kantor Blum: Zapomenutý hlas pražské Jeruzalémské synagogy*. Komponovaný vzpomínkový večer na Ladislava Mošeho Bluma, kantora Jeruzalémské synagogy v letech 1963–1994 a posledního velkého českého synagogálního zpěváka předválečné generace. V průběhu večera bude představeno nové CD *Zapomenutý hlas...*

■ 3. 12.: *Max Brod (1884–1968)*. Vzpomínkový večer věnovaný pražskému rodákovi, spisovateli, publicistovi, překladateli, ale i hudebnímu skladateli u příležitosti 40. výročí jeho úmrtí. Účinkují germanistka dr. B. Šrámková a muzikolog A. Matzner.

■ 4. 12.: *Maimonidových třináct článků víry*. Cyklus přednášek vrchního rabína K. E. Sidona. Článek poslední, třináctý.

■ 8. 12.: Mgr. Hedvika Novotná (UK Praha): *Vzpomínky československých Židů na poválečná léta*. Přednáška z cyklu *Žid. menšina v Československu v poválečných letech*.

■ 9. 12.: *Z nevládné vlasti do mnoha zemí zaslíbených* – Petr Brod vypráví o podílu Židů na emigračních vlnách z Československa v letech 1948 a 1968.

■ 10. 12.: PhDr. Blanka Soukupová, CSc. (UK Praha): *Židovské náboženské obce v českých zemích mezi judaismem a lojalitou k režimu*.

■ 11. 12.: *Blízký východ včera a dnes*. Betlém.

Město vánoční tradice jako rukojmí. Cyklus přednášek ing. Jana Neubauera.

■ 15. 12.: *Nigun* – pásmo hebrejských, sefardských, jidiš písní a houslových improvizací. V. Nerušilová – zpěv, Al. Shonert – housle, N. Shonert – klavír. Vstupné 60 Kč.

■ 16. 12.: *Filmy smrti, naděje a života* – cyklus židovských příběhů 20. století ve filmu. Díl 3: snímky *Pasažérka* (Polsko 1963, režie Andrzej Munk) a *Apel* (první polský animovaný film o holocaustu, režie Ryszard Czekala).

■ 17. 12. *Hebrejská Bible a starověké mýty: nové pohledy, nová hodnocení*. Část 4: *Zprávy o prorocích, věštění a uctívání astrálních těles*. Přednáškový cyklus hebraistky Terezie Dubinové, Ph.D.

■ 18. 12.: *Pojďme spolu do muzea...* Povídání s pracovníky ŽMP. Část 9 – *Výstavy v Galerii Roberta Guttmanna*. Arno Pařík – kurátor výstavního oddělení, Eva Kosáková – hlavní kurátorka sbírkového odd.

■ **Nedělní program pro děti a jejich rodiče**: 14. 12. ve 14.00: *Osm světél* (Chanuka).

Prohlídka: Španělská synagoga. Jednotné vstupné 40 Kč.

VZDĚLÁVACÍ A KULTURNÍ CENTRUM ŽM V BRNĚ

(tř. Kpt. Jaroše 3, 602 00 Brno)

■ Není-li uvedeno jinak, začínají programy v 18 hodin a vstup na ně je 20 Kč.

■ 2. 12.: *Komunikace mezi lidmi, náboženstvími, politickými směry, národy, kulturami a co k tomu může člověk načerpat z Bible* – přednáška ThMgr. M. Klapetka.

■ 4. 12.: *Židovka aneb Žonglování se životem* – divadelní představení. Vstupné 50 Kč.

■ 9. 12.: *Alenka v kraji divů* (1966) – V rámci cyklu poslechových pořadů *Desetkrát Josef Červinka* uvádí Mgr. Přemysl Hnilička.

■ 10. 12. v 17.00: Vernisáž výstavy *Izrael ve fotografii* – představí autorka Zuzana Prudilová. Vstup volný.

■ 14. 12. v 15.00: *Chanuka aneb Svátek světél*. Dílna pro rodiče s dětmi od 4 let. Vstupné 30 Kč.

■ 16. 12.: *Tahara* – další přednáška z cyklu *Gan chajim – Zahrada života*.

■ 18. 12.: *Kronika povstání podle Marka Edelmana* – polský dokumentární film.

IZRAEL OBJEKTIVY**TŘÍ GENERACÍ FOTOGRAFŮ**

■ Pozoruhodná výstava snímků izraelského fotografa **Bena Rothenberga** (nar. 1914), slovenské fotografky **Magdalény Robinsové** (1924–2006) a fotografa **Karla Cudlína** (1960) představuje rozmanité pohledy na život ve Svaté zemi v průběhu šedesáti let existence Státu Izrael (více o výstavě viz Rch 6/2008).

Výstava je přístupna do konce ledna 2009 v Nostickém paláci v Praze (sídlo ministerstva kultury, Maltézské nám. 1, Praha 1), a to denně od 10.00 do 18.00 hodin.

HLEDÁME EKONOMA ŽIDOVSKÉ OBCE V PRAZE

■ Předpoklady: VŠ a praxe s finančním řízením a účetnictvím neziskových organizací.

Nabízíme: Perspektivu, dobré pracovní a finanční podmínky.

Termín: Písemné přihlášky doručte do 8. 12. 2008 na sekretariát Židovské obce v Praze, Maiselova 18, 110 00 Praha 1. *žop*

KONCERT PRO ČLENY ŽOP

■ V pondělí **15. prosince** v 15.00 se ve společenském sále ŽOP (Maiselova 18, Praha 1) koná koncert s názvem *Slavní učitelé a žáci*. Klavírní virtuoska Lada Valešová zahráje skladby Josefa Suka (učitele Bohuslava Martinů) a Leoše Janáčka (učitele Pavla Haase).

Lada Valešová působí již dvanáct let v Londýně, kde mj. vyučuje na The Guildhall School of Music & Drama. Získala četná ocenění na světových soutěžích, například Alexander Wise Memorial Prize a Prize for the Best Piano Duo. (Změna programu vyhrazena.) *js*

EKUMENICKÁ CESTA DO IZRAELE

■ KKL – Židovský národní fond si vás i vaše přátele dovoluje pozvat na ekumenickou misi do Izraele. Koná se ve dnech **6.–13. února** 2009. Poznáte Tel Aviv, Jeruzalém, Mrtvé moře, Ejlat a mnoho jiných zajímavostí, ale hlavně Český (v budoucnu i Slovenský) les v poušti Negev a vlastníma rukama si tam můžete zasadit strom. V ceně zhruba 22 000 Kč je všechno mimo poledního jídla. Všechny dotazy, prosím, směřujte na zosa@email.cz, včetně přihlášek. Podrobný program bude rozeslán po obdržení přihlášky s adresou.

Zoša Vyoralová

KOUZELNÝM KOBERCEM Z JEMENU DO IZRAELE

■ Bejt Simcha a World Union for Progressive Judaism (WUPJ) vás srdečně zvou na dvě přednášky Jana Neubauera v rámci vzdělávacího cyklu *Různé chutě judaismu*, spojené s projekcí fotografií. Dne **3. prosince** *Historie jemenských Židů* a **10. prosince** *Současnost jemenských Židů ve staré a nové vlasti*. Přednášky se konají vždy ve středu od 18.30 na Židovské obci, Maiselova 18, Praha 1, sál ve 3. patře; vstup: 20 Kč na obě přednášky, 15 Kč jednotlivě.

Další informace o programu *Různé chutě judaismu* na e-mailové adrese: vzdelavani2006@volny.cz nebo na telefonu 724 027 929.

SIDUR PROGRESIVNÍHO JUDAISMU

■ Nový sidur HEGJON LEV – modlitby progresivního směru pro šabat, svátky a všední dny. Uspořádali: rabín Tomáš Kučera, Jan David Reitschläger, vydala: Bejt Simcha, formát: A5, 216 stran.

VÝZVY, ZPRÁVY

INZERCE

Sidur je v pevné vazbě a na každé dvoustraně najdete hebrejský text, český překlad, transkripci do latinky a anglický (případně slovenský) text.

Prodejní cena je 400 Kč při osobním odběru (po dohodě), 450 Kč na dobírku (včetně poštovního a balného), 570 Kč dobírka na Slovensko. Objednávky na adresu reforma@volny.cz nebo na telefonu 724 027 929.

Sidur je možné zakoupit rovněž v ŽO Liberec a ŽO Děčín, v budoucnu zřejmě i v dalších obcích.

WIZO

■ Naše prosincová schůze se koná dne **17. prosince** od 15.00 v jídelně Židovské radnice. Výbor se sejde dne **10. 12.** od 15 hodin v Jáchymově ulici. Všem našim členkám přejeme příjemný konec kalendářního roku a hodně zdraví! *zv*

SDRUŽENÍ ŽIDOVSKÝCH ODBOJÁŘŮ A VOJÁKŮ

■ Upozorňujeme naše členy a příznivce, že schůzky SŽOV se konají vždy **každý druhý čtvrtek v měsíci od 10.00 v Židovské radnici** (Maiselova 18, 110 00 Praha 1), kromě dubna (Pesach) a letních prázdninových měsíců. Příští schůze se uskuteční dne **11. 12.**; pak **8. 1. 2009, 12. 2., 12. 3., 14. 5., 11. 6., 10. 9. a 8. 10.**

VÝZVY

■ Hledám informace o rodině Wallerstein: Praha – Mannheim – Dinkelsbuehl – Wallerstein. pivonja@seznam.cz.

SEZNÁMENÍ

■ Hledám společníci pro hezký vztah, společné procházky, příjemné popovídání, hezké chvíle. Jsem bez závazků, středního věku, soběstačný, z Prahy. Zn.: kontakt v redakci.

■ 30/172 slobodný sportovec, VŠ bez závazkov hledá inteligentní partnerku na trvalý vztah. Značka: Praha. Odpověď, prosím, do redakcie Rch.

■ Je mi 54 let. Ráda a hodně čtu, mám ráda přírodu, turistiku, cestování i jen tak toulky Prahou. Hledám hodného přítele přiměřeného věku a podobných zájmů. Kontakt: tanka.z@email.cz.

ODHALENÍ PAMĚTNÍ DESKY V LUŽI

V neděli 26. 10. se konala v synagoze v Luži malá vzpomínková slavnost. Za účasti starosty města ing. arch. Tomáše Soukupa a předsedy pražské židovské obce F. Bányaiie byla odhalena pamětní deska občanům městečka Luže, kteří zahynuli během války v nacistických koncentračních táborech. Pamětní deska se jmény lužských Židů byla umístěna v předsíni nově zrestaurované synagogy, která nyní slouží kulturním účelům.

Historie zdejšího židovského osídlení sahá až do 16. století. V polovině 19. století tvořili Židé přibližně 18 % obyvatel městečka, v dalších letech počet Židů postupně klesal. Na počátku 20. století se v Luži a v blízkém městečku Proseč u Skutče usadili dva bratři Emil a Bedřich Polákové z Jičína. Emil Polák je vnukem poslední židovské rodiny v Luži Roubínkových. Bedřich Polák je otec Věry Munkové a mým dědečkem. Obě rodiny byly součástí lužské židovské obce.

Chci poděkovat všem, kteří se zasloužili o zdárné dokončení tohoto projektu. Zvláště vedení městečka Luže v čele s panem starostou ing. arch. Soukupem, vedení pražské židovské obce, zastoupené panem Bányaiem, a v neposlední řadě i paní Evě Liškové, jež po dokončení projektu udělala velmi mnoho.

Jan Munk, ředitel Památníku Terezín

ZEMŘELA RUTH ELIAS

Po dlouhé chorobě zemřela dne 11. října naše chavera Ruth Elias (Eliášová), rozená Huppertová, nar. 6. 10. 1922 v Ostravě. Po šťastném mládí v Ostravě byla deportována z Brna do Terezína 4. 4. 1942 a 18. 12. 1943 do Osvětimi-Březinky a dalších KZ táborů, kde prošla strašným trápením. Vrátila se do Prahy v květnu 1945 a po uzdravení se provdala za Kurta Eliáše; manželé pak odešli do Izraele s Haganou v roce 1948. Usadili se v mošavu Bejt Jicchak, kde žila do smrti. Vychovali dva syny a šest vnuků.

Ruth vedla, vzdor smutným zážitkům během šoa, velmi aktivní společenský život; byla oblíbená pro svá vystoupení na mnohých oslavách – zpívala různé písně a doprovázela se na akordeon. Byla spoluzakladatelkou Bejt Terezín a zúčastňovala se po léta činnosti tohoto kruhu. Přibližovala dějiny holocaustu ve výchovných střediscích dětem a vojákům. O svém mimořádně těžkém údělu za holocaustu napsala knihu *Naděje mi pomohla přežít, která byla přeložena do mnoha jazyků. Je to příběh strašné bolesti matky, kterou esesáci přinutili, aby nechala zemřít své novorozené dítě.*

Přesto se jí podařilo vést v Izraeli šťastný život a její dům byl místem pohody a lásky.

Ruth měla velmi těžký, ale úspěšný a šťastný život. Loučíme se s ní jménem rodiny, přátel Bejt Terezína a všech, kteří ji měli rádi.

Se smutkem v srdci Petr Erben

ŽNO BRATISLAVA

V **decembri** oslavia: pani Margita Andriková, nar. 17.12. – 85 rokov; pani Alica Bíliková, nar. 26.12. – 84 rokov; pani Helena Borská, nar. 20.12. – 81 rokov; pani Mária Cignová, nar. 15.12. – 80 rokov; pani Alžbeta Denková, nar. 8.12. – 86 rokov; pani Katarína Engelová, nar. 25.12. – 60 rokov; pán Henrich Fundárek, nar. 20.12. – 80 rokov; pán Pavel Gross, nar. 9.12. – 73 rokov; pán Alexander Hauska, nar. 14.12. – 84 rokov; pani Oľga Horská-Hadrabová, nar. 9.12. – 73 rokov; pani Matilda Hrabovecká, nar. 16.12. – 84 rokov; pán Viliam Kamenický, nar. 18.12. – 91 rokov; pani Marie Kannová, nar. 23.12. – 88 rokov; pani Oľga Keryová, nar. 17.12. – 86 rokov; pán Juraj Kohlmann, nar. 24.12. – 70 rokov; pani Terezia Lorinová, nar. 13.12. – 92 rokov; pani Eva Mosnáková, nar. 16.12. – 79 rokov; pán Juraj Salner, nar. 2.12. – 65 rokov; pani Jana Sliuková, nar. 16.12. – 82 rokov; pani Eva Stinová, nar. 6.12. – 91 rokov; pani Eva Švigutová, nar. 31.12. – 65 rokov; pani Herta Vyšná, nar. 19.12. – 78 rokov, a pán Ladislav Wister, nar. 11.12. – 90 rokov. *Ad mea veesrim šana!*

Naše rady po ťažkej chorobe opustili: pán Juraj Reich vo veku 81 rokov; pani MUDr. Tatiana Krausová vo veku 61 rokov a pani Rozália Guttmanová, vo veku 87 rokov. Pozostalým vyslovujeme hlbokú sústrasť.

ŽO BRNO

V **prosinci** oslavujú tito naši členové: pan Jiří Berger, nar. 22.12. – 64 let; pani Alžběta Bláhová, nar. 11.12. – 78 let; pan Petr Bureš, nar. 14.12. – 31 let; pan Dmitrij Flajšmann, nar. 22.12. – 64 let; pani Olga Flasarová, nar. 16.12. – 55 let; pani Růžena Fuchsová, nar. 11.12. – 85 let; pani Eva Němečková, nar. 15.12. – 58 let; pan Jan Moše Neumann, nar. 1.12. – 58 let; pani Taťjana Pelíšková, nar. 24.12. – 53 let; pani Jana Řezníčková, nar. 18.12. – 84 let; pan André Josef Spitzer, nar. 22.12. – 82 let; pani Magdalena Shira Strachová, nar. 14.12. – 34 let, a pan Hanuš Veselý, nar. 4.12. – 84 let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO KARLOVY VARY

V **prosinci** oslaví narodeniny pani Helena Blanová, nar. 15.12. – 74 let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽNO KOŠICE

V **decembri** majú jubileá: pani Ernestína Krenková, nar. 24.12. – 99 rokov; pani Lora Quittová, nar. 26.12. – 93 rokov; pán Karol Malý, nar. 28.12. – 92 rokov; pani Anna Gregušová, nar. 21.12. – 90 rokov; pani Magda Zádorová, nar. 22.12. – 89 rokov; pán Vojtech Záhorský, nar. 24.12. – 86 rokov; pani Edita Šalamonová, nar. 4.12. – 85 rokov; pani Anna Kunovská, nar. 10.12. – 84 rokov; pán Mikuláš Deutsch, nar. 30.12. – 83 rokov;

**ZPRÁVY
Z OBCÍ**

pani MUDr. Juliana Filová, nar. 13.12. – 72 rokov; pán Ing. Michal Klein, nar. 6.12. – 71 rokov, a pani RNDr. Mária Bayerová, nar. 28.12. – 70 rokov. *Ad mea veesrim šana!*

Oznamujeme, že zomrel člen našej komunity pán Zoltán Grossmann (87 rokov). Smútiacim vyjadrujeme úprimnú sústrasť.

ŽO LIBEREC

V **prosinci** oslavujú tito členové: pani Michala Pejpalová Machová, nar. 9.12. – 30 let; slečna Sára Wienerová, nar. 13.12. – 17 let, a pani Rašela Lebovičová, nar. 17.12. – 96 let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO OLOMOUC

V mesiaci **prosinci** oslaví narodeniny tito naši členové: pan Miroslav Dostál nar. 25.12. – 52 let; pani Edita Šťastná, nar. 26.12. – 84 let; pani Alžběta Večeřová, nar. 19.12. – 78 let; pan MUDr. Oto Košta, nar. 14.12. – 52 let; pan Martin Cvrkal, nar. 27.12. – 35 let; pani Doc. PhDr. Lucy Topolská, nar. 31.12. – 75 let, a pani Renata Gregorová, nar. 24.12. – 39 let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO OSTRAVA

V **prosinci** oslavujú tito naši členové: pan PhDr. Jozef Černek, nar. 19.12. – 75 let; pani Hildegarda Jirousková, nar. 17.12. – 87 let; pani Věra Klečková, nar. 19.12. – 82 let; pani Erna Kopolovičová, nar. 25.12. – 96 let; pani Marie Holá, nar. 19.12. – 26 let; pan Ing. Roman Mamula, nar. 13.12. – 42 let; pan Jindřich Markovič, nar. 8.12. – 61 let; pani Kateřina Petříková, nar. 17.12. – 84 let; pani Ing. Eva Spasovová, nar. 4.12. – 39 let; pan Alfréd Synek, nar. 11.12. – 83 let; pani Ema Komárková, nar. 17.12. – 21 let, a pan Ing. Vladimír Weiss, nar. 30.12. – 62 let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO PLZEŇ

V mesiaci **prosinci** oslaví narodeniny tito naši členové: pani Helena Janečková, nar. 20.12. – 37 let; pan PhDr. Peter Braun, nar. 25.12. – 60 let; pani Eva Šašková, nar. 23.12. – 57 let, a pani Hana Herzová, nar. 13.12. – 59 let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO PRAHA

V **prosinci** oslavujú: pani Jitka Flusserová, nar. 4.12. – 86 let; pani Marie Formanová, nar. 21.12. – 85 let; pani Vlasta Fošenbauerová, nar. 21.12. – 96 let; pani Regina Froňková, nar. 30.12. – 86 let; pan Artur Grünzweig, nar. 10.12. – 83 let; pan Alfred Hartmann, nar. 30.12. – 94 let; pani Filipína Herrlichová, nar. 11.12. – 84 let; pani Františka Hlaváčková, nar. 2.12. – 84 let; pani Jarmila Horalová, nar. 27.12. – 92 let; pani Alice Horská nar. 15.12. – 82 let; pan Eric Hübscher, nar. 11.12. – 88 let; pani Edita Kosinová, nar. 16.12. – 87 let; pani Stella Löblová, nar. 28.12. – 84 let; pan Arnošt Lustig, nar. 21.12. – 82 let; pani Markéta Nováková, nar. 5.12. – 86 let; pani Helena Oesterreicherová, nar. 23.12. – 83 let; pani Zuzka Podmelová, nar. 10.12. – 87 let; pan Miloš Povondra, nar. 9.12. – 84 let; pan Emil Svátek, nar. 15.12. – 82 let; pani Lydia Tulačková, nar. 20.12. – 82 let; pan Zdeněk Tumlíř, nar. 8.12. – 84 let, a pan Oldřich Vinař, nar. 9.12. – 83 let. *Ad mea veesrim šana!*

Úmrtí

Dne 17. 10. zemřela ve věku 91 let pani Žofie Czinnerová. Se zesnulou jsme se rozloučili 19. 10. 2008 na Novém židovském hřbitově v Praze 3.

Dne 27. 10. zemřela ve věku nedožitých 98 let pani Terezie Blumová. Se zesnulou jsme se rozloučili v obřadní síni Nového židovského hřbitova v Praze 3.

ŽNO PREŠOV

V **decembri** oslavia svoje narodeniny: pán Izidor Gold, nar. 11.12. – 93 rokov; pán Bernard Lichtig, nar. 14.12. – 61 rokov; pán Eugen Rochlitz, nar. 22.12. – 84 rokov; pani Edita Eckhausová, nar. 26.12. – 89 rokov; JUDr. Soňa Goldenbergová, nar. 10.12. – 64 rokov; pán Ján Fränkl, nar. 17.12. – 63 rokov, a MUDr. Zuzana Červeňáková, nar. 28.12. – 53 rokov. *Ad mea veesrim šana.*

ŽO TEPLICE

V **prosinci** oslavujú narodeniny tito naši členové: slečna Anna Birková, nar. 2.12. – 46 let; Jiří Merta, nar. 4.12. – 15 let; pani Věra Pešínová, nar. 22.12. – 63 let; pan František Váňa, nar. 27.12. – 36 let; slečna Natalie Krásová, nar. 19.12. – 28 let; pani Alice Sikyťová, nar. 5.12. – 44 let, a pani Sonja Kračmerová, nar. 1.12. – 83 let. *Ad mea veesrim šana!* přeje teplotická obec.

ŽO ÚSTÍ NAD LABEM

V mesiaci **prosinci** oslaví své narodeniny pani Alena Borská, pani Veronika Rechová-Willheimová a dlhoročný člen obce pan Karel Kumpera, který se dožívá kulatého výročí 90 let. Všem jmenovaným srdečně blahopřejeme. Naše blahopřání patří i Mgr. Yvoně Šaferové k narození holčičky Adiny.

K 70. VÝROČÍ KŘIŠTÁLOVÉ NOCI

Sedmdesáté výročí vypuknutí nacistického pogromu zvaného křišťálová noc připomněla řada evropských osobností. Papež Benedikt XVI. vzdal poctu obětem tohoto pogromu v proslovu k věřícím shromážděným na Svatopetrském náměstí. Vyzval k tomu, aby připomínka tehdejších hrůz sloužila jako varování před jejich opakováním. Německá kancléřka Angela Merkelová hovořila ve staré synagoze na berlínské Rykestrasse a vybídla Němce, aby nebyli lhostejní k antisemitským projevům: „Lhostejnost je první krok k tomu, aby se základní hodnoty ocitly v ohrožení,“ prohlásila mimo jiné. Výročí ve svých projevech připomněli také izraelský politik, premiér Olmert a prezident Peres.

POPRVÉ ŽENA

Mezinárodní sdružení konzervativních rabinů zvané Rabínské shromáždění (Rabbinical Assembly) zvolilo poprvé ve své historii do jedné z čelných funkcí ženu. Stala se jí Julie Schönfeldová, která byla v říjnu jmenována výkonou místopředsedkyní shromáždění. Schönfeldová nahradí ve funkci rabiho Joela Meyerse. „Stalo se to třicet let poté, co jsme v hnutí jmenovali první rabinu, což je zhruba období jedné generace,“ komentoval krok rabi Elliot Dorf, profesor Americké židovské univerzity. Nová místopředsedkyně význam své volby nijak nezveličuje: „Myslím, že to, že jsem byla zvolena, způsobily spíše ideály, které sdílím s kolegy a s konzervativními Židy po celém světě, nikoli fakt, že jsem žena.“ Rabínské shromáždění bylo založeno roku 1901 a sdružuje přes 1500 rabinů a rabínek.

NOVÝ STAROSTA JERUZALÉMA

Novým jeruzalémským starostou se stal sekulární izraelský podnikatel Nir Barkat. Narodil se roku 1959, šest let sloužil v armádě jako výsadkář, na Hebrejské univerzitě absolvoval počítačová studia a vlastní firmu na antivirový software. Dříve byl členem strany Kadima, kterou opustil kvůli smířlivému postoji k rozdělení Jeruzaléma. Barkata volilo 50 % obyvatel, jeho soupeře, ultraortodoxního poslance Meira Poruše, jen 42 %. Barkat prohlásil, že bude starostou pro všechny obyvatele „věčného hlavního města židovského národa“. Z Jeruzaléma prý chce vytvořit moderní mezinárodní metropoli.

KDE BYLO GHETTO

Na konci listopadu byl ve Varšavě dokončen zajímavý projekt: zahrnuje jednadvačet informačních tabulí rozmístěných podél hranic bývalého ghetta a běžovou čáru s nápisem „Zed ghetto“, která vede po varšavských chodnicích a stěnách domů. Ta ukazuje, kudy vedla od poloviny roku 1940 cihlová bariéra, za níž bylo

ZPRÁVY ZE SVĚTA

B. Obama a Š. Peres v Izraeli v r. 2008. Foto archiv.

na 307 hektarech uzavřeno na 360 000 místních Židů a 90 000 Židů z dalších měst. Čára je přerušena na vozovkách a tramvajových kolejích. „Varšavané samozřejmě o ghettu vědí, ale nikdo by asi neměl ponětí o tom, jak velké bylo, nebo že to bylo obrovské vězení v srdci města. Teď si na jeho hranici mohou přímo sáhnout,“ řekl při slavnostním otevření Tomasz Merta z polského ministerstva kultury.

NA PAMĚŤ DIPLOMATŮ

Na londýnském sídle britského ministerstva zahraničních věcí byla odhalena pamětní deska na počest britským diplomatům, kteří v době nacismu pomáhali Židům. V letech 1933 až 1939 vydali tyto úředníci, kteří působili v Německu, Rakousku a dalších evropských zemích, téměř 30 tisíc povolení, která umožňovala ohroženým Židům vycestovat do Británie nebo do Palestiny. K nejaktivnějším patřil Frank Foley, agent výzvědné služby MI6 v Berlíně. Jako zástěrku svého pravého poslání měl funkci pasového úředníka. Aby pomohl Židům, vydával víza, falšoval dokumenty, a dokonce jezdil do koncentračních táborů, vyváděl z nich lidi a skrýval je u sebe doma. Robert Smallbones působil jako generální konzul ve Frankfurtu a po křišťálové noci pracoval 18 hodin denně, aby vydal co nejvíce víz. Z dalších to byli Thomas Kendrick, jenž působil ve Víd-

ni, nebo Frank Fulham v Mnichově. Odhalení desky se zúčastnila řada Židů, kterým britští diplomaté zachránili život.

RYTÍŘSKÝ ŘÁD PRO PERESE

Britská královna Alžběta II. udělila izraelskému prezidentovi Šimonu Peresovi Velký rytířský kříž řádu svatého Michala a svatého Jiří, jenž je určen osobnostem, které se vyznamenaly v oblasti zahraničních vztahů. Stejně vyznamenání získali například irský zpěvák a filantrop Bono, zakladatel Microsoftu Bill Gates a bývalý prezident USA Ronald Reagan. Peres se při své návštěvě Británie setkal s premiérem Gordonem Brownem a s princem Charlesem. Toho prezident požádal, zda by mu prostřednictvím Červeného kříže pomohl získat přístup k zajatému vojákovu Giladu Šalitovi.

ČERVENÝ PŮLMĚSÍC A MAGEN DAVID ADOM

V listopadu byla poprvé udělena Humanitární cena amerického Červeného kříže. Získali ji vedoucí palestinské a izraelské zdravotnické služby: za Červený půlměsíc dr. Al Chatib a za Magen David adom dr. Noam Jifrach. Byli oceněni za to, že „položili základ spolupráce mezi svými dvěma organizacemi, a tím přímou zlepšili humanitární podmínky Palestinců a Izraelců“.

OBŘÍZKY V DÁNSKU

V dánském Národním výboru pro dětská práva vznikl návrh zákona na zákaz dětských obřezek: místo toho by chlapci směli být obřezáni až ve věku 15 let. Výbor pro etiku s návrhem zákona souhlasí, k tomu, aby se dostal do parlamentního jednání, by jej musel schválit i lékařský výbor. V Dánsku žije asi 7000 Židů, 95 % rodin dává své syny obřezat. **am**

Vydává Federace židovských obcí v ČR, Maiselova 18, 110 01 Praha 1, IČO: 00438341, www.fzo.cz Redakce a administrace: Izraelská 1, 130 00 Praha 3, Telefon / fax 242 487 330, e-mail: roschodes@sefer.cz Redakce: Jiří Daniček, Alice Marxová, Tomáš Pěkný (šéfredaktor). Sekretariát a výtvarná spolupráce: Anna Tomášková. Vychází měsíčně, nevyžádané rukopisy se nevracejí. Číslo indexu 47 680. Distribuci pro předplatitele provádí v zastoupení vydavatele společnost Mediaservis s.r.o., Zákaznické centrum Moravské nám. 12D, 659 51 Brno, tel.: 541 233 232; fax: 541 616 160, e-mail: zakaznickecentrum@mediaservis.cz, reklamace: 800 800 890. Předplatné pro Slovensko MAGNET press, Slovakia s.r.o. P.O. Box 169, 830 00 Bratislava, tel.: 00421-2-67201931-33, fax: 00421-2-67201910 (20,30), e-mail: predplatne@press.sk. Předplatné do zahraničí využívaje administrace Roš chodeš. MKČR E922, ISSN 121074 68. Toto číslo vychází 1. 12. 2008. **Cena 15 Kč**